Biblioteca Centrală
Regională

Tovarășul Nicolae Ceaușescu a împlinit 50 de ani

Scumpe tovarăşe Ceauşescu,

La a 50-a aniversare a zilei tale de naştere, Comitetul Central al Partidului Comunist Român, Consiliul de Stat şi Consiliul de Miniştri te felicită din toată inima şi îţi urează ani mulţi, sănătate şi fericire.

Cu acest prilej, partidul, clasa muncitoare, întregul popor, aducîndu-ţi un cald omagiu, dau o înaltă preţuire activităţii pe care o desfăşori încă din fragedă tinereţe în mişcarea muncitorească, meritelor tale remarcabile în lupta pentru eliberarea socială şi naţională a poporului român, abnegaţiei şi energiei cu care slujeşti interesele vitale ale naţiunii noastre socialiste, cauza socialismului şi păcii în lume.

Devotat trup şi suflet poporului, animat de un fierbinte patriotism, ai înfruntat, ca militant al partidului comunist, prigoana regimului burghezo-moşieresc, temniţa şi represiunile poliţieneşti, te-ai distins ca încercat conducător al organizaţiei revoluţionare de tineret, ai participat activ la luptele conduse de partid împotriva fascismului, pentru eliberarea ţării, pentru victoria revoluţiei populare.

În anii construcţiei socialiste, îndeplinind cu neţărmurit devotament sarcini de mare răspundere, ai adus o valoroasă contribuţie, împreună cu ceilalţi conducători ai partidului, la întărirea politico-organizatorică a partidului, la opera de dezvoltare a economiei naţionale şi de ridicare a nivelului de trai al oamenilor muncii, la organizarea statului nostru socialist, cîştigînd stima şi consideraţia întregului popor român.

Noi toţi cunoaştem rolul de seamă pe care îl ai în activitatea Comitetului Central, în elaborarea politicii marxist-leniniste, creatoare a partidului nostru, în fundamentarea programului de desăvîrşire a construcţiei socialiste adoptat de Congresul al IX-lea al partidului, a măsurilor hotărîte de recenta Conferinţă Naţională, îndreptate spre perfecţionarea organizării şi conducerii întregii vieţi sociale, precum şi în dezvoltarea ştiinţei, învăţămîntului, artei şi culturii.

În îndeplinirea înaltelor funcţii încredinţate de partid şi popor se evidenţiază preocuparea ta stăruitoare pentru dezvoltarea orînduirii noastre socialiste, întărirea unităţii dintre clasa muncitoare, ţărănime şi intelectualitate, a frăţiei dintre poporul român şi naţionalităţile conlocuitoare. Este bine cunoscută atenţia neslăbită pe care o acorzi creşterii continue a rolului partidului ca forţă conducătoare în societate, dezvoltării activităţii sale politice, organizatorice, ideologice şi de formare a cadrelor, promovării principiului conducerii şi muncii colective, întăririi unităţii rîndurilor partidului. Exigenţa şi principialitatea partinică, studiul atent al realităţii, legătura strînsă cu organele de partid, obşteşti şi de stat, cu masele largi populare, dinamismul şi perseverenţa cu care munceşti, constituie un exemplu însufleţitor.

Afirmarea viguroasă a României socialiste în concertul naţiunilor lumii, prestigiul ei internaţional sînt rezultatul politicii externe a partidului şi statului nostru, la elaborarea şi înfăptuirea căreia ai un remarcabil aport. Se bucură de aprecierea şi sprijinul unanim al întregului popor activitatea neobosită pe care o desfăşori în fruntea Comitetului Central al partidului pentru întărirea prieteniei şi colaborării frăţeşti a României cu toate ţările socialiste, pentru dezvoltarea legăturilor de solidaritate internaţionalistă cu partidele comuniste şi muncitoreşti, cu forţele care luptă împotriva imperialismului, pentru unitatea sistemului socialist mondial şi a mişcării comuniste internaţionale. În acelaşi timp, desfăşori o activitate rodnică pentru dezvoltarea relaţiilor ţării noastre cu celelalte state, indiferent de orînduirea lor socială, pentru afirmarea largă în viaţa internaţională a principiilor independenţei, suveranităţii, egalităţii în drepturi, pentru colaborare şi prietenie între popoare.

La această aniversare jubiliară, prilej de bucurie pentru noi toţi, te îmbrăţişăm cu căldură şi îţi dorim, scumpe tovarăşe Ceauşescu, noi succese în munca pe care o desfăşori pentru înfăptuirea măreţelor idealuri ale partidului nostru, pentru propăşirea patriei şi fericirea poporului român, pentru triumful ideilor socialismului şi păcii în lume.

COMITETUL CENTRAL AL PARTIDULUI COMUNIST ROMÂN
CONSILIUL DE STAT AL REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA
CONSILIUL DE MINIŞTRI AL REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA

Bucureşti, 26 ianuarie 1968.

DIVERSE — de Al. Rosetti

Un nou studiu despre Lucian Blaga — de Al. Piru

Proletari din toate țările, uniți-vă!

LUCEAFĂRUL

SĂPTĂMÎNAL AL UNIUNII SCRIITORILOR DIN REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA
ANUL XI — Nr. 4 (300) ● Redactor-şef EUGEN BARBU ● Simbătă 27 IANUARIE 1968

Tovarăşului NICOLAE CEAUŞESCU

Secretar General al Partidului Comunist Român,
Preşedintele Consiliului de Stat al Republicii Socialiste România

IUBITE TOVARĂŞE NICOLAE CEAUŞESCU,

La cei 50 de ani pe care îi împliniţi, scriitorii din România vă adresează din toată inima cele mai călduroase felicitări, urări de sănătate şi fericire. Noi vedem în munca neobosită pe care o desfăşuraţi în fruntea Partidului şi Statului exemplul luminos al luptătorului comunist, al militantului patriot, care îşi consacră energia şi talentul înfăptuirii idealurilor revoluţionare ale poporului, edificării României socialiste, înfloririi artei şi culturii naţionale.

Înfăţişarea de astăzi a ţării noastre, prestigiul fără precedent pe care şi l-a cîştigat în lume, umplu sufletul nostru de un sentiment de mîndrie şi demnitate. Scriitorii s-au bucurat şi se bucură de atenţia, de grija conducerii de partid, a Dumneavoastră personal, pentru înfăptuirea unui climat stimulator, favorabil afirmării multilaterale a talentelor, pentru creşterea necontenită a literelor româneşti.

În semn de adîncă admiraţie şi cinstire, cu prilejul zilei Dumneavoastră de naştere, împreună cu întregul nostru popor, vă urăm să trăiţi ani mulţi, cu sănătate şi bucurie, pentru îndeplinirea celor mai înalte aspiraţii ale naţiunii noastre socialiste, pentru viitorul de aur al patriei.

În numele Uniunii Scriitorilor
din Republica Socialistă România
Acad. ZAHARIA STANCU

Mihnea Gheorghiu

note şi contranote

SENTIMENTUL ISTORIEI (1)

Teatrul elizabethan s-a născut dintr-un amestec specific de Moralitate laicizată şi de propagandă religioasă. În comunitatea medievală a ţărilor creştine păstorite de Roma, naţiunile reprezentau, din punct de vedere spiritual, zonele provinciale ale unui guvernămînt central, asupra cărora acesta exercita o acţiune multilaterală de influenţare, la toate etajele arhitecturii lor, de la clopotniţa subtilităţilor teocratice ale păstorilor, şi pînă la spaimele gregare ale turmei.

Dintre mijloacele de influenţare a credincioşilor poporeni, biserica a adoptat cu precădere : spectacolul liturgic şi pictura bisericească. Mai era, desigur, şi lectura. Dar Papa Grigore cel Mare proclamase, încă din secolul al VI-lea : „Ceea ce litera scrisă aduce numai celor instruiţi, pictura le va aduce tuturor şi neştiutorilor de carte". Dacă pictura şi-a început cariera ca o simplă, deşi glorioasă, „slujnică a teologiei", acelaşi lucru se poate spune şi se spune, pe drept cuvînt, şi despre teatrul medieval din toate ţările Europei creştine, şi de teatrul englez nu mai puţin, dar cu un singur corectiv : în Anglia, renaşterea artei dramatice n-a triumfat înaintea Reformei religioase, ca în restul Europei, ci după aceasta ; apoi, umanismul o dată biruitor, n-a rămas în stare pură, căci îndată după ce a pătruns în teatru cu drepturi cîştigate, a fost traversat în sens contrar şi respins de Reforma religioasă devenită puritană.

Dramele lui Shakespeare inspirate din istoria naţională (zece la număr, cu toate că în dramele istorice se cuprinde şi trilogia sa romană) se apropie cel mai mult de teatrul englez medieval, de

(Continuare în pag. a 7-a)

DISTINGUO

Folclor argeşean

„Societatea de Ştiinţe Istorice şi Filologice" a tipărit de curînd culegerea Folclor Poetic, *vol. I. Se află în el, lîngă altele, un bun mănunchi de Cîntece şi strigături, de pe Argeş adunate de D. Udrescu. Şi un „extras" din numita publicaţie suplimentează răspîndirea folclorului poetic argeşean *).*

Culegătorul nu comunică locul şi sorgintea personală a cîntecelor şi strigăturilor adunate, după cum nu comunică nici metoda culegerii. Ar fi fost, cum se zice, mai „ştiinţific". E adevărat că în absenţa numelui de sat, unde a fost găsit cîntecul, indicaţia regională din titlu poate fi la urma urmei suficientă.

Nu tot astfel stau însă lucrurile privind sorgintea şi metoda. Individul, din gura căruia se reţine o poezie populară, interesează pe folclorist prin biografie şi deci prin categoria lui analitic socială, iar metoda prin scrupul de a nu-i falsifica „spunerea". Numai grija de condiţia nealterat populară a spuitorului, condiţie ferită de interese momentane ca şi de sentimentul unei importanţe subite, garantează autenticitatea folclorică.

Căci nu e tot una, dacă cel ascultat e păstor sau secretar de comună, plugar sau învăţător, dacă nici nu ştie că îl ascultă cineva de altă condiţie socială sau se vede pus de un «străin» în faţa microfonului. Bine înţeles, autenticitatea etnografică se obţine ori-

VLADIMIR STREINU

(Continuare în pagina a 7-a)

Firul cu plum coboară în infern (p. 23). Urmăm direcția indicată, deși înaintea unei atari expediții ar fi suficientă rămînerea în limitele acestui excepțional vers-indicator, vers gnomic, vers-parabolă, vers-simbol etc. El alcătuiește cea mai filozofică și lirică supradefiniție dată firului cu plumb. (Cu totul opusă celei clasice : constructivismul, rectitudinea etc.). De fapt, o antidefiniție. Fie numai și pentru aceasta volumul își justifică valoarea și apariția.

Dar, să coborîm. Cu fiecare strofă întîlnită vom străpunge albastre sau incromatice ceruri aristotelice. Poetul atribuie infernului — ca monadă psihică sau „mocirlă a subconștientului" (p. 67) — sensuri personale, nocturne, deviate. Un cer „guvernat de roze" magnetizează și controlează coborîrile. La timpul potrivit vom face cuvenitele popasuri de orientare, de interpretare — transcriere pe hartă a cotelor atinse — și, firește, de odihnă pentru a nu ne sufoca de atîta adîncime și întunecime. Cu toate că aici întunecimea deține un teritoriu favorabil aștrilor spre care privește cunoașterea. Poziția e permanent iluminată, „Arde-n altare smirna ideilor". Ca și adîncurile spre care tăcut alunecă poetul, pentru a aprinde undeva o făclie. Într-un anume fel, expediția noastră infernologică are intenția de a marca unul din nucleele originare ale structurii sale, de a-i contura efigia particulară. Deci, un Bacovia nou, aurit și senin : „Vai, ce ploi ridică / Zidurile fortăreței de aur / Turnuri cu muzica veche a apelor / Se clatină la picioarele mele sărmane" (p. 14). Motivul ploii continuă, cu un ușor accent topîrcenesc, transmițînd aceeași senzație de timp istoric impenetrabil și adînc. Sîntem într-un paradis tomnatic și devastat ca un parc al simboliștilor. Să observăm cum, de la nivelul cel mai înalt — paradisul — poetul ajunge la limita inferioară : eul. Focarul moral. E un du-te-vino — între paradis și cripta sufletului, e zbaterea unui înecat spre lumină : „Vino, iubito, — i frig în paradis / Copacii lungi îngălbeniți de toamnă / Cu crengile slăbite de nesomn / În noapte albă pașii mi-i îndeamnă. // Și-aud că ude-n ploile străvechi / Aripi de plumb trăgînd încet de soare / Nu vor putea să-l scape din Egipt / Decît prin cerurile viitoare. // Doamnă, ochiul lui de faraon / Arde ca-n adîncul unei piramide / În adîncurile mele unde / Mîna ta fierbinte toamna îl închide. // Vino și în calea nopților ce-aduc / Păsări reci în gheare peste lumea noastră / O să-nalțe gratii pîn'la cer / Degetele mele-ntinse pe fereastră" (p. 17). Reținem : glacialitatea ploilor, frigul interior, puritatea nopții albe, căderea aripilor de plumb înspre adîncuri, ca și apelul din final, adresat soarelui : „vino și în calea nopților ce-aduc / Păsări reci în gheare peste lumea noastră". Mai departe ; un enunț dantesc : „Căci vin din țara unde pling umbre fără număr" (p. 22) ; sau, dorința solitudinii, a confundării cu timpul : „Pene de lumină ard pe corpuri negre / Stau în aripi fără bucuria că voi pierde / Raiul singuratic al păsării Phoenix / Unde egale sînt cenușa și fiecăra timpului" (p. 24). Sau : „Pot ride plin de jertfa bucuriei mele / Căci noaptea pluteso prin ceață vapoare, / Și eu ca un rob ce-și spune rugăciunea / Stau în genunchi și aprind focul pe fundul mărilor" (p. 26). Sau această stranie combinație de sonuri eminesciene, bacoviene, macedonskiene, dedicată primăverii faustiene, iubitei, ca leac al eteroclitelor lupte : „O, visul, paradisul, o, bocet monoton, / Orbitele pustiuri rugîndu-se la nouri / Și trece-n depărtare adîncul nopții tron / Pe care stau amanții ca stelele-n cavouri. /.../ Dansează peste noapte căci stelele-s curbate / În jurul tău ca o recunoștință. / Luminile se-ndoaie pe cer de greutate, / Eu de lumină și de suferință. // Și cum pe-un lanț de aur aleargă egiptenii / Cu Isis adormind-o-n strălucitor veșmînt. / Te voi purta în brațe din clipe în milenii / Precum în cer așa și pre pămînt" (pag. 28). Iată și definiția Poetului în sensul definibilelor de mai sus : reculuziune și nemișcare, tăcere și ardere : „Se roagă imposibil în uitarea de sine / Poetul ciopîrdu-și peștera crepusculară. (...) Oh, și-n suspin de regrete / Își va întinde Venus pierdutele brațe, / Și noaptea lor ne va trage mereu / Spre sorii din adîncuri fierbinte tresărind" (p. 31). Urmează splendida poezie Eroul. O noapte neîndicată, ci sugerată ca învinsă social de cei ce trecu Styxul, înotînd : „Și cînd va fi o pace cum alta nu mai este / Și-a treia oară vor cînta cocoșii / Să-i spuneți la ureche o poveste / Din zilele pierdute ale Scufiței roșii. // Căci ei va termina să traverseze / Riul bogat de spaime în înot, / Și-ajuns pe malul unei noi geneze / Va rîde-ncet că n-a murit de tot. // Ci i-a rămas curajul să umble între maluri / Asemeni unui paznic bătrîn cu ochii roșii, / Sfidînd eternitatea acestui somn de valuri / În care se înecă și-albatroșii". Cu Noaptea liniștită, de la pagina, 36, părăsim — e un fel de a spune — obsesia întunecimii, a retragerii sub mantiia nopților, și înaintăm într-un teren imaterial care nu este altul decît meta-simbolul, cu ale sale rezultate demitizante (intangibila ploaie).

Poeziile lui Dan Laurențiu încearcă apoi vraja orfică a metafizicului, a spațiului sugerat de vocabula dincolo. Accentul pus pe ea, are răsunetul clapei de pian : „Sînt o umbră ce se clatină spre casă, / Casa mea va crește pe umbrele mării. (...) Dar sfinț este jocul / Vinovat al luminilor din întuneric, / Și pașii noștri par copii ai nimănui / Și curg asemeni izvoarelor dincolo". (P. 36). Deși cum spuneam, am părăsit noaptea cu subiect material, motivul rămîne, dar numai ca fundal propice iluziei metafizice. Urmărești sensul poeziei după ultima zvîcnire a versului final ce te plasează într-o viziune cu semnificații audibile și nu caligrafiate : „Dar noaptea cenușie va bate în atom / Pasul pe loc al păsărilor / Care și-au pierdut puii la vînătoare / Pe malurile unui lac. // Ațeții prin lentila durerii / Aruncă sulițe pe lumea cealaltă / Și cîntă papagalii pe fronturi himerice / Așa-a-fost — așa-va-fi" (p. 50). Sau : „Oh, ce pisică în galben somn / Își întinde laba dureroasă / Sînt gheara ei lungă / Pipăind un copil sideral". Sîntem pe treapta cea mai de jos a „infernului" din Poziția aștrilor, însă poetul pipăie optic lumea „de dincolo", lumea „de afară", zona stelară. Senzația metafizică este atinsă prin sentiment.

Așadar cine e acest scafandru al amurgurilor, al nopților, ce vrea să ajungă la „porțile de fum ale tăcerii" ? „Dulce fantomă", umbră „străbătînd cerul fără strigăt" poetul e un serafic, care abia atinge obiectele și oamenii. Nu din neputință, ci din suferință. Orice apăsare, orice contact, e o maculare, o sursă de suferinți reciproce. Poetul are cerul său extraterestru, un cer albastru în care fantasme albe se prebușesc fără zgomot, ori plutesc diafan, într-o gestică a sensurilor și a culorilor din cuvinte. Teama permanentă de a nu se ciocni de lucruri, și oamenii, de a nu incomoda, de a nu face zgomot se transformă într-o ciudată regie de umbre și lumini, într-o nevoie de solitudine astrală. Într-o dispersie a luminii, căci drumul paradisului e ocupat, e aglomerat. Sfinxul a murit. Nu mai este nimeni să pună întrebări. Iar poetul vrea să fie acest sfinx, retras în sine. Etanș. Aude astfel perfect, nestingherit și fără a stingheri, vocile universului, consultă liniștit pozițiile constelațiilor și mișcarea destinelor.

Ceea ce face însă din acest consistent debut un motiv de meditație, este prezența unor sonuri din poeme ilustre. Nu cred că e vorba de influențe, ci de o structură complexă în care corzi invizibile sună asemănător sau se îmbată asemănător. Funciar. Dar Laurențiu mi se pare a fi o natură bacoviană. Premizele eșalonate mai sus îl explică. Alteori se explică : „Poetul în haine de purpură / Întîmpină zorile zorile / Albe și albe cavouri / Ale frumoaselor nopți". Postura cît și simplitatea muzicală a sintagmelor sînt bacoviene. („Sub stele căzătoare, dulci nimicuri", e o reminiscență eminesciană). Ceea ce rămîne însă straniu la acest moldovean tăcut, delicat, Crist pierdut pe o cruce de zăpadă, urmărind nu știu ce rezonanțe ale sinciui este prezența în structura sa a mini-faldurilor macedonskiene din Bronzes și Nopți, a unui întins nerv polemic, derivat din complexe multiple. Întrebarea este dacă dispoziția blagiană din Istorie, Narcis și Muntele este originară și dacă armonios conjugată cu celelalte nu e un surplus de personalizare sau unul de confuză filogenie. O va spune, cu precizie și limpezime, numai volumul următor. Îl aștept cu încredere.

CRONICA LITERARĂ

de M. N. Rusu

DAN LAURENȚIU :

POZIȚIA AȘTRILOR

Reportaj de buzunar

CEEA CE NU SE POATE PRĂBUȘI

Castelul prinților Filangeri di Cuto de la Santa Margherita-Belice, situat la o sută de kilometri sud-vest de Palermo — bătrîna reședință descrisă de Giuseppe Tomasi di Lampedusa — s-a năruit. N-a mai rămas decît un morman de pietre. În momentul cutremurului, castelul era nelocuit

Ziarele

Amintiți-vă acum :

„Închisă cum era, între trei ziduri și una din laturile vilei, grădina avea, datorită înțărcuirii, o înfățișare de cimitir, înfățișare întărită de movilele paralele ce mărgineau micile canale de irigație și care păreau mormintele unor uriași deșirați".

Amintiți-vă acum :

„Bogăția, ce dura de-atîtea veacuri, se preschimbase în ornament, în dichis, huzur ; atît ; abolirea drepturilor feudale decapitase obligațiile o dată cu privilegiile ; ca un vin vechi, bogăția lăsase să cadă pe fundul butiei drojdiile lăcomiei, ale grijilor, dar și ale prevederii, păstrînd numai căldura și culoarea. În felul acesta, ea sfîrșea prin a se distruge singură".

Amintiți-vă acum :

„...urcă o scară lungă și îngustă și pătrunse în marea lumină azurie a observatorului... Cele două telescoape și cele trei ocheane, orbite de soare, ședeau culcate frumușel, cu capacul negru pe oculare, ca niște animale bine dresate, care știu că nu li se dă de mîncare decît seara... Deschise una din ferestrele turnului. Peisajul își dezvăluia cu dărnicie toate frumusețile... „La înălțimea observatorului, fanfaronadele unuia, cruzimea celuilalt se topesc într-o netulburată armonie. Adevărata problemă e să poți continua să trăiești viața spirituală în momentele ei cele mai sublime, cele mai asemeni morții". Astfel gîndea Prințul...

Și amintiți-vă acum **prima și ultima frază din „Ghepardul" :**

Prima : **Nunc et in hora mortis nostrae. Amen (Acum și în ceasul morții. Amin).**

Ultima : **Pe urmă pacea se așternu peste o grămăjoară de pulbere lividă.**

Prințul — cel de altădată și celălalt, contemporan cu noi — n-au putut citi în stelele lor cataclismul viitor, de astăzi. Dar nici cataclismul nu e capabil să răstoarne totul și, mai ales, constelația încrustată în sensibilitatea noastră : una în formă de animal felin — foarte asemănător cinelui — cu o privire blîndă și pașnică din care transpare bunătatea. Observatorul din care Prințul a scrutat îndelung, în tăcere și noblețe, astronomia umană, e acum la pămînt, o biată „grămăjoară de pulbere lividă". Un gînd pios, lacrimă lucidă căzută pe acest mormînt, e tot ce se mai poate face acum.

MIHAI STOIAN

À propos de...

„O carte de debutant, scrie Émile Zola, reluînd unele afirmații ale criticilor noștri, este o virginitate. Înainte de a-i tăia paginile, ai emoția necunoscutului. Cine știe ? Poate se află în acest volum, primul strigăt al unui mare talent. O femeie voalată trece — inima bate, o urmează ; Dumnezeule, dacă era aceea așteptată ? Știu că femeile și cărțile aduc multe deziluzii — femeia este o pocitură, cartea adoarme. Nu importă însă, am avut farmecul speranței..." Am deschis trei virginități, ca să păstrăm metafora lui Zola, din care n-au țîșnit strigăte. Dar am auzit cîteva gemete distincte și suspine autentice.

În bătaia soarelui

Povestirile lui Stelian Baboi *sînt simple și adevărate. Debutantul ne obligă să reacționăm cu glandele, nu estetic. Cîteva bucăți au subiecte tradiționale pentru un tînăr de 30 de ani din colecția Luceafărul. Ele includ, bineînțeles, faptele copilăriei, se produc în vremea unei secete devenită legendară și vorbesc despre o mamă. Sînt suficiente motive pentru a deveni sentimentali, pentru ca rațiunea să se deregleze și sistemul de criterii pe care se sprijină o judecată literară să se prăbușească într-un zgomot înfiorător. Am avut și noi copilăria noastră și ne place să ni se spună despre copilărie orice și indiferent cum ; seceta am trăit-o mai cu toții și știm cum a fost ; cu mamele nu e de glumit sau discutat esteticește : ne vin lacrimile în ochi subit, fie că citim o povestioară de două pagini, un roman de cinci sute sau ascultăm o melodie de muzică ușoară. Așadar :* Mama și fiul, Mama, Mama și luna. *Alte personaje sînt bolnave, oameni pe ducă sau sfîrșiți fără voia lor :* Bărbații, In bătaia soarelui. *Ultima ar fi fost acceptabilă dacă nu ar fi fost prea explicită, așa cum nu este* Iarba. *In* Hai, spargeți ferestrele ! *o fată plînge din cauza unei tragedii personale neinteresante pentru instituția la care lucrează; un tînăr care-și așteaptă se pare moartea e și gelos în* Alb pur, ca geana răsăritului ; *apoi Gina, care e respinsă de soțul ei Gică, în* Vara, în pădurea de frasini. *Subiecte de melodramă post-hemingwayene. De asemenea, noi care am fost strungari și matrițeri, recunoaștem că debutantul a descris de cîteva ori cu corectitudine, secvențe din existența unei uzine ; și, tot așa, noi care ne-am rupt o mînă sau un picior, recunoaștem exactitatea relatării unui mediu de spitalizare.* (Accidentul). *Rămîne de văzut ce se va întîmpla cînd debutantul își va epuiza bagajul de amintiri personale încadrabile nedificultos în cîte o schiță : adică atunci cînd se va apuca să scrie literatură. Deocamdată, procedeele sale favorite sînt de uz curent și se reduc în cel mai complicat caz la contrapunerea simplu executată a unor situații prezente prin anumite reactualizări efective coincidente. O bucată bine făcută din punct de vedere tehnic este doar* Noaptea șoferului, *dar singura realmente interesantă este* Ziua de mîine, *în ciuda unor stîngăcii, de asemeni, tehnice. Aici, Baboi racordează un număr de existențe prin procedee care țin de convenția litereră și altele care aparțin psihologiei. Seria literară se realizează prin introducerea unor situații posibile, definite prin accepțiile acordate cuvîntului „gol" devenit simbol : golul din gîndurile unui director, golul de producție, cerul care e un gol albastru, mecanismele unei mașini care lucrează în gol, un tînăr care se laudă că nu e gol în adînceuri, salcîmii și stîlpii de telegraf goi (!!), vîntul care susură în circeii goi. În cealaltă serie, psihologică, gîndurile personajelor se orientează către „Ziua de mîine" cînd întreaga uzină va lucra pentru a recupera întîrzierea în îndeplinirea planului de producție. Ceea ce reușește aici tînărul debutant este crearea unei rumori psihologice prin convergența unor murmure individuale. Este exact ceea ce a intenționat să producă „unanimismul" lui Jules Romains pe care desigur că Baboi nu l-a cunoscut. În această bucată se deosebește el de alți debutanți și am convingerea că tot în această direcție va putea face lucruri frumoase și utile.*

În septembrie frumos

Viorel Știrbu *poate fi considerat un debut promițător prin ceea ce-l distinge destul de categoric de alți prozatori și debutanți : claritatea formulării și rigurozitatea logică a construcției narative. Acum, cînd se manifestă o violentă eruptie de ilogism și alogism, orientarea lui poate fi dintre cele mai semnificative. E drept că mulți alți autori pot beneficia de aceleași observații, dar Știrbu e interesant prin faptul că urmărește tot ceea ce se poate întîmpla atunci cînd asemenea tendințe sînt urmărite pînă la ultimele consecințe. A te exprima clar este, se spune, un lucru destul de ușor de obținut ; a fi foarte sau extraordinar de clar și logic reprezintă nu numai lucrul cel mai greu de realizat, dar și cel mai precar. Căci nimic nu este mai obscur decît maxima claritate. Adevărul a fost demonstrat, bunăoară, pornindu-se de la propozițiile kantiene, și el poate fi ilustrat în aceeași măsură de Biblie sau de Kafka. Este evident, o absurditate a limbajului care ne paște : același lucru poate fi verificat și în legătură cu construcțiile epice minuțios logice în care orice comportament, mișcare afectivă, sau de gîndire sînt subordonate unui sistem de cauze și efecte fără fisuri. În aceste cazuri, narațiunea capătă aspectul unui mecanism perfect coerent în interiorul lui, dar total ilogic în premizele și efectele prin care se raliază la o realitate mai amplă. Orice proces sufletesc ca și orice proces fizic sau biologic cunoaște o evoluție de la zero la zero ; și el este perfect descriptibil între aceste limite. Dacă luăm însă în considerație prefenomenele și post-fenomenele sale, absurditatea sistemului se etalează subit și violent. Dacă cele mai categorice enigme ni le propune claritatea și nu incoerența, cele mai absurde viziuni ni le relevă cercetarea perfect logică a unui fenomen.*

Evident, debutantul nostru nu a reușit exact să realizeze aceste adevăruri Dar există tendința și fără îndoială că, prin exercițiu, va ajunge la rezultate apreciabile Povestirile sale pot confirma optimismul. Un septembrie frumos *este un caz de conștiință devenit banal : în ziua debutului, automobilistic, un șofer ucide o femeie tișcană. Șterge urmele de sînge de pe asfalt și concepe un plan a cărui logică perfectă atinge demența pentru a scăpa de cadavru, pe care-l poartă prin țară pînă va intra în putrefacție, fără a putea scăpa de el, căci pretutindeni acțiunea e barată de un incident neprevăzut. În final aflăm că de fapt, întreaga odisee a automobilistului este o succesiune de deducții și ipoteze, care urmăresc epuizarea accidentului. Faptele nu s-au produs deloc așa : cadavrul însă se află încă sub roțile automobilului.* Aceeași țintă, *are ca nucleu narativ tot un calcul al posibilităților : a prevedea cunoașterea unui necunoscut printr-o ipoteză hazardată, opțiunea pentru ea, succesul ambiguizat prin faptul că nu știm dacă el aparține logicii sau hazardului. O demonstrație logică a posibilităților realității în* Traficanții, *povestire incredibil de „reală" și totuși parabolă. Un personaj nu se poate îndura să se despartă de un pian vechi, dar nu se poate îndura nici să-l vîndă prea ușor. Sensul ar fi acesta : odată angrenați într-o situație existențială printr-o opțiune, ne includem automat într-un mecanism de cauze și efecte pe care trebuie să le suportăm. Și, chiar dacă sîntem conștienți de absurditatea opțiunii, nu ne retragem, parcurgînd traiectoria completă, cu riscul suprem. Povestea individului Leon Ionescu nu se deosebește cu nimic de povestea unui război mondial. Procedeul, literar vorbind, este un* boule de neige *folosit noncomic.* Ancheta, *nuvelă polițistă în stil Dürrenmatt acuză mentalitatea cetățeanului mediu, a opiniei publice năclăită în conformismul măștilor sociale ireproșabile. După tehnica raționamentului logic, povestirea nu se interesează de cei doi asasinați, din care-și face doar premizele. Interesul se canalizează către surprinderea balansoarului situațional ai cărui termeni aflați în perpetuu contratimp sînt procurorul și orașul. Aproape la fel de bună ca și modelele sale, nuvela vizează absurdul contemporan cu o vigoare polemică nu prea des întîlnită. Alte povestiri perfect obscure prin coerență sînt* Spectrul și Poveste la o moară părăsită. *Prima e o bucată de groază și oribil concepută în stilul romanului gotic ; cealaltă utilizează o cunoscută tehnică a misterului : un episod la care participă mai multe personaje despre care nu se spune mare lucru, dar bănuim că dincolo de aparențe se află ascunsă o dramă sau poate chiar o tragedie. Mai toate povestirile sale se bazează pe două feluri de inexplicabil :* de conținut *(autorul nu știe sau se face că nu știe nimic despre semnificația faptelor relatate) sau cel literar, confecționat, care constă în a întrerupe acțiunea în momentul finalizării. Evident că prima soluție, parcă mai puțin „literară", are efecte literare mult mai intense. Ne fascinează întotdeauna într-o mai mare măsură enigmele impuse de realitate decît cele propuse de autor. Oricum, aștept ca, mergînd pe acest bun drum ales, prozatorul să rezolve semnul de întrebare al oricărui debut.*

Drumul Gomorei

Miron Scorobete, pare-mi-se poet, debutează acum ca prozator. Spun „prozator" cu oarecare încertitudine, cenzurat de imposibilitatea de a defini printr-o formulă unică și categorică aceste bucăți de text care se cheamă după nevoie și bun plac, micro-schițe, poeme în proză, parabole, fabule și așa mai departe. Autorul le numește „Legende", și bine face, pentru că ele în nici un caz, nu sînt legende. Să nu ne ingheșuim însă la controverse asupra formei. Importantă este, ca în orice legendă, fabulația și semnificația ei. Și, pe ici pe colo, găsim sensuri. După cum autorul însuși ne informează într-o bucată care se numește Fără concluzie, *legendele sînt confecționate din materialul clientului sau acela personal. E drept că, oricît de original ar fi materialul clientului, el trece prin mîinile manufacturierului care face tot ceea ce-i place. Și face, la comandă, lucruri cu puțin lirism, puțin grotesc, puțin vitriol și puțin gratuit. Se întîmplă ca rareori aceste frumoase și fundamentale pandante ale literaturii contemporane să se găsească adunate la un loc. Dacă nu toate, cel puțin cîte ceva din ceva se găsește în fiecare bucată. E drept că, uneori culorile se cam încurcă așa cum e modern : acolo unde trebuia lirism găsești acid sulfuric și unde nu trebuia nimic, găsești grotesc. Dar asta nu înseamnă mare lucru ; badineriile sale se citesc cu plăcere deși variantele unora le-am mai întîlnit prin* Urzica. *Alegorii ușoare așa cum există muzică ușoară* (O călătorie plină de mari speranțe) ; *de asemenea, grațioase alegorii licențios-metafizice precum în* Odată, pe la sfîrșitul lui iunie ; *altele gratuite ca* Amintiri despre fostul meu prieten, *sau* Vara la țărm *care nu are sens dar e cea mai frumoasă din volum, așa cum e frumoasă* Idila lui Caragiale. *Altele sînt de fapt teme cu variațiuni ca în* Urechile, o plagă a societății ? *non sens suprarealist în* Trei călăreți la o masă, *o parodie care vizează inumanitatea genului polițist, preocupat de rebusul detecției. Apoi* Turnul de noapte *care reconsideră adevărul că, dacă nu există turnuri de fildeș, fiecare om posedă un turn personal de obiecte și activități în care se închide, umanitatea fiind de fapt o pădure infinită de turnuri. Pe măsură ce înaintezi cu lectura, volumul devine din ce în ce mai intens liric. Dar sfîrșește printr-o parafrază a unui basm dintre cele mai triviale. Există în orice moment literar tendința vizibilă la prozatorii diletanți de a încerca să fie interesanți prin acomodarea unor motive folclorice la o gîndire derizorie care le aparține. Fenomenul caracterizează în special cultura contemporană, și imitația personală executată de oameni fără personalitate, este frecvent întîlnită și în pictură sau sculptură. Presupun însă că volumul prozatorului debutant Miron Scorobete, este și ultimul său volum de această natură.*

Anecdotele sale lirice, ca orice anecdote nu-și depășesc semnul ortografic care le marchează finalul. Cele mai bune anecdote sînt cele pe care le uiți, nu cele care îți sînt indiferente.

Avalanșa de debuturi reprezintă un simptom al efervescenței literare, dar nu întotdeauna și unul al progresului literaturii Literatura nu devine mare prin numărul de debutanți așa cum lasă să se creadă unii critici care scriu articole festive sau compun bilanțuri. Cu atît mai mult, cu cît majoritatea autorilor rămîn și cu celelalte volume la stadiul de debutanți Citiți-le dacă nu credeți și veți verifica acest adevăr. Se pare că se produce în literatură fenomenul întîmplat și în fotbal : debuturi spectaculoase care nu-și depășesc niciodată virsta adolescenței literare.

MARIAN POPA

DIVERSE

de Al. Rosetti

INDIA, I

CALCUTTA. Pe drumul lung care duce de la aeroport în oraș, e o avalanșă de mașini, de biciclete și de trăsurele pe două roți — trase de cîte un om costeliv, cu pielea tăbăcită — în care se înghesuie cîteodată o familie întreagă.

Totul e colorat aici în tonuri vii, începînd cu sariurile femeilor, și pînă la coloritul pielei acestei populații, de la brun închis la negru.

Din cînd în cînd, o vacă trece de-a curmezișul drumului, oprind toată circulația. Ea nu se grăbește, însă, știindu-se venerată, și pătrunde uneori înăuntrul templelor, pe care le murdărește.

Această lume mișună, se agită, cuprinsă parcă de delir.

Mașina evită la milimetru vehiculele venite dimpotrivă ; aici totul e altfel, pînă și faptul că vehiculele circulă pe partea din stînga drumului.

Ce privilegiu de a privi cu ochii de astăzi o omenire care, în anumite privințe, trăiește în plin ev mediu !

*

Pe calea strîmtă care se furișează printre prăvălii, de-a dreapta și de-a stînga drumului, și care, la un moment dat, cotește la dreapta și duce la templul „vechi" al lui Shiva, am văzut splendide capete de bărbați tineri sau bătrîni, purtînd bărbi hirsute, cu părul căzînd în lungi plete. Ochii cerșetorului, condus de o femeie încă tînără, care cîntă cît o ține gura triste melopei, pentru a atrage atenția sufletelor generoase și a căpăta un mic obol, au o privire interiorizată de profund gînditor, parcă ar fi deținătorul unui tezaur, care se va pierde fără urmă...

Unde merge această populație, care se mișcă cu frenezie pe toate drumurile din Benares ?

*

Prăvăliile se țin lanț în cartierul comercial al orașului. Ele nu comportă însă nici vitrine, nici uși : încăperea are trei pereți și e deschisă înspre stradă, clienții putînd vedea în felul acesta de afară marfa expusă în interior.

În forfota aceasta de oameni, apar femei cu diverse semne pe față : cîte o mărgea de aur înfiptă într-o nară, un rotocol zugrăvit în mijlocul frunții, sau linii albe orizontale trase pe frunte.

La bărbați, tipul Rabindranath Tagore apare foarte des.

Aproape de Gange, puțin mai sus de locul unde indienii vin uneori de departe, pentru a se scălda în apele sfinte, este o minusculă capelă, conținînd statuia lui Shiva, înțesată de flori.

Un bătrîn cu o barbă pînă în brîu, e paznicul acestui locaș. El stă acolo tot anul, și doarme ghemuit pe un pat, în care nu ar încăpea un copil.

*

Pe toate drumurile orașului găsești mici umbrare, sub care, pe cuptoare improvizate, în care ard cărbuni de lemn, sînt preparate mîncărurile locale, din care carnea e exclusă : diverse făinuri, cu deosebire cea de mazăre ; aici mirodeniile se adaugă la mai toate preparatele.

Foaia de betel, o frunză mare de un verde închis, are mare căutare : unsă cu diverse uleiuri și presărată cu mirodenii, ea se mănîncă, împăturită, și colorează gura amatorului cu roșu aprins.

La restaurante, carnea de pui este foarte răspîndită. Ea e gătită cu sosuri complicate, în care domină piperul, ardeiul și alte ingrediente.

Benares se întinde pe o rază imensă: aici, ca și în alte orașe din India, spațiile clădite alternează cu mari întinderi pe care crește o iarbă care, acum, în ianuarie, e încă verde : vizitarea centrului comercial al orașului, situat la 12—20 kilometri, comportă transportul cu automobilul.

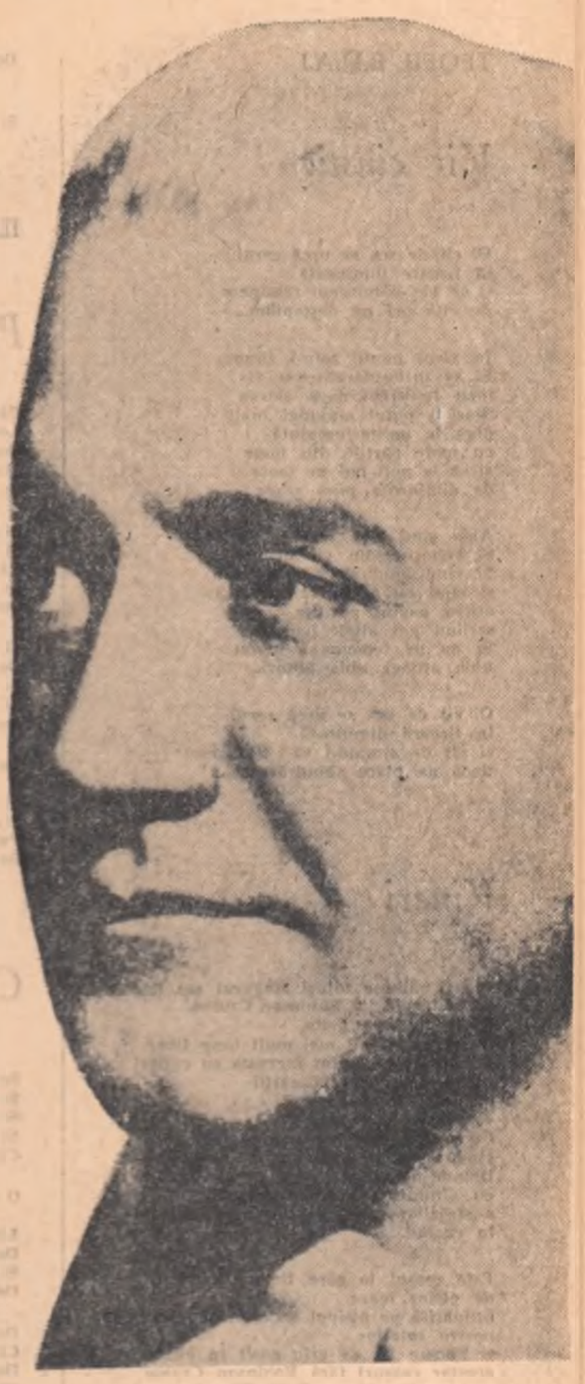

VITRALIU

O REUȘITĂ COMPOZIȚIE TURISTICĂ despre Praga ne oferă ziarul „Scînteia tineretului" de duminică 21 ianuarie sub semnătura lui Mihai Ungheanu. Place în special acuratețea observației cunoscutului critic literar și mai plac mai ales profundele și originalele cugetări despre acest oraș iubit de noi toți. Iată cum începe autorul :

„Văzută doar din fotografii și desene, cunoscută doar din cărți, Praga e cu totul altceva decît Praga simțită sub tălpi. Un album de fotografii te poate avertiza asupra unor priveliști, dar nu poate să reproducă pînă la capăt o atmosferă specifică pe care n-o poți cunoaște decît la fața locului. Totul este aproximativ pînă la verificarea de fapt.

Turnurile și acoperișurile Pragăi care înțeapă cerul pe cărți ilustrate, răspîndite în mii de exemplare, nu înseamnă încă nimic dacă nu le-ai văzut în apropiere. Fotografiile, ghidurile, textele rezumative nu pot face decît introducerea. Văzută la fața locului, Praga transmite un sentiment pe care, privind-o din reproduceri, nu-l bănuiai".

După cum nu bănuiam, avantajele de a vedea un oraș la fața locului, cum ar zice Mihai Ungheanu sînt cu totul considerabile în comparație cu privirea unei fotografii. De unde necesitatea imperioasă de a folosi autocarul, dacă nu trenul în scopul nobil de a confrunta cele văzute cu cele nevăzute.

Așa dar să mai cităm ceva din admirabilul text :

„Praga este un oraș foarte vechi, și înfățișarea sa datorează foarte mult situației geografice a vechilor triburi slave avansate, ca un pinten, în coasta popoarelor germanice. Istoria începe de la geografie și realitățile pragheze sînt și expresia acestei singulare așezări geografice a unor vechi triburi".

După cum putem să constatăm cu toții noutățile comunicate în aceste rînduri sînt cu totul sdrobitoare. Mai trebue recunoscut că o frază ca aceasta : „Istoria începe de la geografie" etc nu poate fi produsă de oricine. Ea ni se pare elaborată în retorte hrănite cu o intensă cultură (vezi și chestia cu triburile străLucind ca un astru în cugetările pragheze citate). Dar să mai culegem :

„Calci pe dale de piatră, iar la dreapta și la stînga se ridică vechi ziduri de piatră cenușie. Iarna, un cer cenușiu completează decorul cînd nu treci pe sub arcade vechi, care dezvoltă deasupra capului nervurile pronunțate ale unor vechi bolți gotice".

După cum constatăm avîntul imagistic al autorului crește. Aici am putea remarca uluitoarea construcție cu *dezvoltă nervuri*, de o originalitate rară, pentru care chiar Bolintineanu ar fi gelos.

Dar iată locul unde intensa proză memorială a lui Ungheanu se întrece pe sine :

„Mai impresionant e că praghezii își înțeleg orașul ; ei îi cultivă patina istorică, îl prelungesc în plin secol XX, îl adaptează acestuia fără a-i atenua autenticitatea. Litera gotică e folosită pentru reclame și anunțuri, linia desenului medieval folosită în montajul publicitar.

În plastica orașului, goticul nu este singurul stil prezent, dar el este față de celelalte stiluri cu consecințele cele mai adînci. Psihologia e de multe ori în strictă dependență de arhitectură și această adevărată baie de geometrie gotică are un efect disciplinator asupra privitorului. În preajma acestor ziduri, totul devine sobru, riguros, ceremonios. Sobrietate, gravitate, iată primele consecințe. Sobri, amabili, de o amabilitate reținută, ei se armonizează cu alura de seriozitate geometrică pe care o dau zidurile Pragăi".

După cum ne dăm seama autorul admirabilelor cugetări trădează în proza lui profunde cunoștințe în științele exacte, arhitectură, psihologie și altele. Ne întrebăm dacă prin comparație aceste formidabile constatări nu l-ar umbri chiar pe contele Keyserling, rămas cum se vede un copil de trupă în fața mărețului edificiu al cugetării lui M. Ungheanu.

Și-acum finalul :

„Este, de aceea, justificată atenția cu care praghezii își înconjoară orașul, felul metodic în care-i cultivă monumentele".

În fața unei asemenea desfășurări de forțe scriitoricești nu ne rămîne decît să dorim tuturor criticilor literari din România să meargă urgent la Praga.

Călătorie plăcută, domnilor...

*

Generoasă și trudnică prezentarea făcută de poetul Nicolae Stoian, volumului *Nisipe la izvoare* al lui Marius Robescu ! Citim începutul. *„Surprinzător cît de sigur pe uneltele sale poate fi un poet la prima carte ! Și cît de pătrunzător în reflecțiile sale filozofice!"*

Pînă aici ar mai merge cum ar mai merge, dar stilul se avariază pe parcurs și în loc să se facă un serviciu celui pus în lumina reflectorului, bietul Robescu este compromis de gîndirea căznită, plină de clișee : *„Încerci de acea o aleasă satisfacție intelectuală parcurgînd revelație după revelație, versurile lui M. R. selectate cu o matură exigență în culegerea semnificativă prin însuși titlul înscris pe copertă..."* etc. etc..

Ținînd seama de titlul promițător al publicației care adăpostește această recenzie (*Viața studențească*), parcă o revizuire a mijloacelor intelectuale ale redactorului său șef s-ar impune.

*

A apărut la Editura pentru literatură, volumul *Cărți, autori, tendințe* de Cornel Regman. Volum interesant prin varietatea lui tematică, prin vioiciunea atitudinii critice Și așteptat, bănuim, de numeroși cititori, așa cum sînt așteptate, în genere, scrierile avînd un asemenea conținut. Știți, însă, în ce tiraj a fost tipărit ? În 2340 (două mii opt sute patruzeci !) de exemplare. Cifră incredibilă. Cifră-record. Înregistrînd probabil *cel mai mic* tiraj acordat vreodată. În anii noștri, unei cărți în care se comentează fenomenul literar. Să fie, oare, volumul lui Cornel Regman așa de neimplinit încît editura să-l treacă în rîndul lucrărilor greu vandabile ? Așa de specios încît forurile în drept să-l considere citibil doar de către o mină de specialiști? Ne îndoim. Asupra problemei tirajelor s-a mai scris și în *Luceafărul* și în alte reviste. S-au tras semnale de alarmă. S-au sugerat soluții. S-au făcut propuneri. S-au auzit angajamente. Pe alocuri s-au cristalizat îmbunătățiri, dispărînd tirajele nejustificat de mari, acordate unor autori fără priză și, adesea, fără vreun har cine știe ce deosebit. Cu greu se va putea justifica însă tratamentul la care a fost supusă cartea lui Cornel Regman și, prin ea, cartea de critică. Atît de utilă, de necesară și de așteptată.

*

Semnalăm din revista *Cronica* (nr. 3) articolul *Mit și categorie* de Henri Wald. Problematica lui se interferează cu filozofia, estetica și literatura. Sau, altfel spus, rezultă dintr-o atare interferență. E bogat în sugestii. H. Wald ne-a obișnuit de mult cu asemenea opinii, formulate inteligent, concis și expresiv. Multe din articolele sale contribuie efectiv la dezbaterea unor idei actuale în publicistica noastră, nu numai de specialitate. Ca mostră a stilului său de gîndire și a subiectului recent atacat citățm : *„Metafora este un mit de proporții reduse, iar mitul este o metaforă de proporții uriașe. Categoria este simburele rațional al mitului, după cum noțiunea este simburele rațional al metaforei. Metafora participă la exprimarea și la formarea noțiunilor, în vreme ce mitul participă la exprimarea și la formarea categoriilor"* etc. etc.

*

Cu titlul *Mitul unui loc* și subtitlul *„Groapa dracului" — un mare roman românesc de Eugen Barbu* — gazeta germană — *Frankfurter Allegemeine Zeitung* nr. 276/67 dedică o amplă și comprehensivă cronică literară traducerii în limba germană (1967) a cunoscutei capodopere românești. Autorul articolului, *Klaus Heitmann*, scrie printre altele : *„Groapa este un fel de Olimp al unei puteri anonime, care este neînduratoare și totuși fără consecvența unui suflet viu. Ea este un fatum, căruia toți ce trăiesc îi sînt supuși : gunoierii, conductorii tramvaielor, zidarii cu numeroasele lor familii, măcelarii de la abator, vopsitoriței, frumoasele și ușuraticele femei, copiii sumar îmbrăcați care fumează și își spun bancuri". (...) „Din punct de vedere tematic, ca roman al mahalalelor și al lumii inconjurătoare a Bucureștiului, care azi nu mai are comun cu acestea decît numele, cartea lui Barbu a avut mulți precursori, care ar merita să devină mai cunoscuți iubitorilor de literatură sudesteuropeană a țării noastre. Așa este culegerea lirică „Flori de mucegai" din 1931 a lui Tudor Arghezi (ceva din aceasta a apărut în germană în volumul Arghezi în Editura Bergland-Viena) și Matei Caragiale cu povestirea „Crații de curte veche" din anul 1929 (în germană, în volumul de culegeri „Moartea pescărușului", Editura der Morgen, Ost-Berlin, 1963).*

Barbu duce cu consecvență la bun sfîrșit ceea ce au inceput cei doi predecesori ai săi : procesul de demitizare a tabloului literar a unei lumi zdrențuite, dar totuși idilice, care trăiește la periferia unui mare oraș. Ca distrugător al închipuirilor șablon despre proletariat, Barbu a fost criticat la apariția cărții sale. Și revoluția făcută în stilul românesc al prozei i-a dat, un timp, de furcă ; ca inovitor al limbii literare în afara argoului, căruia i-a deschis porțile larg spre romanul românesc ca și odată Céline (de care il leagă multe), celui franțuzesc."

*

Spiritualitatea românească, reprezentată pe plan mondial, pînă mai acum cîțiva ani, numai prin cîteva nume, de mare prestigiu, ce-i drept, dar limitate ca număr — un Brâncuși, un Enescu, un Panait Istrati, de pildă — a început, în ultima vreme, să se impună masiv, atrăgînd atenția asupra unei națiuni care începe din ce în ce mai pregnant să reprezinte CEVA.

Dacă în forurile politice internaționale activitatea și rolul reprezentanților României Socialiste sînt îndeobște cunoscute și recunoscute, iată că și pe plan științific și cultural intrăm pe zi ce trece tot mai larg în cercul de preocupări al lumii contemporane.

Consemnăm acum doar cîteva dintre traiectoriile cele mai proaspete trasate de spiritul românesc pe bolta vastă a zilelor de azi.

Prestigioasă *Nouvelle Revue Française*, în ultimul său număr (ianuarie, a.c.), — oferă cititorilor săi, la rubrica *Prezențe*, un buchet de poezii românești semnate de Gelu Naum, Eugen Jebeleanu, Magda Isanos, Nina Cassian, Tiberiu Utan, Marin Sorescu, Nichita Stănescu, Ana Blandiana. Poeții Alain Bosquet, Guillevic și Claude Sernet au știut să redea versurilor traduse o haină franceză deosebit de elegantă, păstrînd față de text o fidelitate puțin obișnuită .

*

În *Evening Star* din Washington, criticul american Erving Lawrence scrie : „Excelentul concert, executat de cuartetul Cleirmond într-o sală a Bibliotecii Congresului, va fi ținut minte nu din cauza diafanului Debussy ori a divinei muzici a lui Beethoven, ci datorită unei lucrări stranii — *Treptele tăcerii* — scrisă de Anatol Vieru, un compozitor român în vîrstă de 41 de ani, a cărui creație începe să stîrnească un deosebit interes în străinătate. Compoziția lui Anatol Vieru dovedește că muzicienii est-europeni (...) compun lucrări la fel de avansate și complexe ca oricare dintre compozițiile contemporane americane" ș.a.m.d.

Menționăm că *Treptele tăcerii* a fost creat de Antol Vieru la rugămintea fundației muzicale americane *Serge Kusevitski*, care i-a cerut să compună o muzică de cameră, invitîndu-l în S.U.A. pentru a și-o prezenta și a colabora la asigurarea unui înalt nivel de interpretare artistică.

La „Casa Ziariștilor" de pe Calea Victoriei s-a deschis într-un cadru festiv, printre mesele cu cîrnăciori oltenești și varză roșie, o interesantă expoziție de pictură și sculptură.

Gustul culinar al inițiatorilor trădează apucături cel puțin ciudate: adică cum vine chestia asta? Mai mănînci o fleică, te mai uiți la un peisaj. Cînd termini scobitorile, iei o țăpăligă din ILIESCU CĂLINEȘTI...

Nu știi ce să admiri mai întîi? Ciorba de burtă servită cu tot dichisul sau punerea în pagină a tablourilor expuse?

Este pentru prima oară în lume cînd pictura este combinată în mod evident cu tocănița de ciocănele...

FRANKFURTER ALLGEMEINE ZEITUNG

Der Mythos vom Müllabladeplatz

„Totenfelsgrube" — Ein großes rumänisches Roman von Eugen Barbu

Der rumänische Roman befindet sich seit etwa zehn Jahren in einer Krise. Die sozialistische Gesellschaft, auf deren Gestalt der Romancier Prosa sind gespannt, hat sich bisher nur in Ansätzen Art. Die große epische Form zeigt noch zwischen 1948 und 1958, während der sogenannten Lavrenescu, die heute schon in den Literaturgeschichte gehören. Von den zwei Romanen Zitzenschwanz jenes Zeitraums — Camil Petrescus *Der letzte Akt* und Mihail Sadoveanus *Fluß ohne Ufer* — ist

...vorhaben und doch eine die Lesenden eines ...Wesens ist; sie ...ist das Fatum, dem sie alle ...unterworfen sind, das durch seinen ...dis ...bringt, die ...Verbrecher sind die ...straßenhändler und die Maurer ...ihrer ...Schwächen; die ...Ausbeuter, die ...Schiebchen; die ...Weiber, die ...Frauen, die ...Kinder, die ...Zigeunerin ...Zeteo ...Leute, die ...ist Fatum: auch sie ...Kutscher und Bettler, die ...

TEOFIL BĂLAJ

Vis cinstit

O, cît de sus se urcă cerul
în fiecare dimineață
și cît de pămînteni rămînem
de cîte ori ne deșteptăm...

În visul nopții totu-i simplu
Și se întîmplă-atîtea-n vis
încît te-ntrebi dacă aievea
S-ar fi putut s-ajungi înalt
pînă la poliță umplută
cu toate cărțile din lume
și să le poți citi pe toate
de dimineața pînă seara.

Abia cînd ziua nouă-ncepe
Și coborîm din vis în noi
Și cînd gîndim cu voce tare
și cînd lăsăm pe mîine, iarăși
atîtea pagini necitite
scriind noi altele, cinstite,
Și nu ne temem să iubim
abia atunci, abia atunci...

O, cît de sus se urcă cerul
în fiecare dimineață
și cît de simplu-i să-l ajungem
dacă ne place să-ndrăznim...

Vineri

Vineri rămîne totuși singurul om harnic
de pe insula lui Robinson Crusoe.
El le face pe toate.
De aceea, avînd mai mult timp liber,
Robinson și-a putut încrusta cu cuțitul
numele pe coperta cărții
în care fiecare cuvînt
este scris cu negru.
Cu negru ca Vineri spre ziuă,
cînd adoarme oboseala în noi
lăsîndu-ne singuri
cu dimineața aceea frumoasă
a străzilor care vor deveni gălăgioase
în curînd.

Este ceasul la care fiecare urmă
de picior mare
întipărită pe nisipul fluxului și refluxului
nostru interior
și fiecare fir de grîu găsit în buzunarul
acestor ceasuri fără Robinson Crusoe
ne poartă către ceilalți Vineri
plecați și ei de lîngă numele de aur al
insulei
și veniți să-și sărbătorească ziua dinainte
de simbătă
cu aceleași căderi în genunchi
mai demne decît umilitele
înălțări, prea înalte,
cu aceleași sărutări rîvnite mereu
și mereu neîmplinite
de aceleași femei
întotdeauna cîntînd
la aceeași masă cu tacîmuri fără monogram
și fără șampanie
și fără bărbați sănătoși.

Seară cu bolerouri de Ravel
și cu sinucigașe măritate a treia oară
între aceleași perdele de fum acru
ale contrabandei continue cu iluzii.

Un singur pas pînă la marginea
singurătății...
Insula lui Vineri:
Cît este de mică această insulă rotundă
cu aeroporturile celor cinci continente ale
sale
separate cu garduri de apă
și cu altfel de garduri.

Cu garduri...

Noapte de martie

Ultima creangă
din ultimul prun al grădinii
chefuiește de-aseară
într-una.

Luna o-mbată,
Vîntu-o trezește
Și iar o îmbată
tot luna...

Matinală

Decolorată ca un obraz de telefonistă
dimineața iese pe stradă
mirosind a noapte de nuntă.

Mare noroc că undeva s-a spart
tavanul cerului
și mai poate intra puțin aer...

Nunta de argint

S-a prefăcut în mucegai
Buchetul primelor banchete
Și-s galbene pe la priviri
Fotografiile cu fete.

S-au prefăcut în scrumiere
Pocalele de nuntă toate
Și doarme noaptea cîte-un fluture
În fosta glastră cu mușcate.

De dincolo de toți și toate
Reînviată ca un Crist
Doar tu mai știi să rizi, iubito...
. . . . . .
Și totuși rîsul tău e trist...

ILEANA MĂLĂNCIOIU

Păsările cîmpului

Păsările cîmpului nu se știe cînd mor,
Le-ngroapă frunza și le plînge vîntul,
Doar sufletul de trupuri despărțit,
Mai bîntuie o vreme prin copaci,
În preajma cuibului unde-au trăit.

Și numai puii lor tresar în somn
Și se trezesc zburînd fără să știe
Că totuși sufletul acesta bate,
În paiele în care-au adormit
Sub aripile lui decolorate.

Și astfel îl petrec pînă acolo
De unde pot să vină înapoi
Și se opresc cu el din cînd în cînd
Și pieptul li se umflă de aerul încins,
Ieșit din oasele care s-au frînt.

Pe urmă trupu-ncepe să nu-i mai poată
duce
Și se mai uită-o vreme de unde au ajuns
Și numai sufletul rămîne-n zbor
Pe unde nimeni n-a zburat, iar ei
Se-ntorc cîntînd la cuiburile lor.

Cîntecul cucului

Se strigă cucul singur a nu știu cîta oară
Și își răspunde singur strigîndu-se mereu
Și strigătul plutește ca apăsarea grea
Și îl îngîn să creadă că nu mai este singur
Ci are cuibul lui în casa mea.

O vreme mă ascultă și-aș vrea să se
oprească
Lîngă fereastra mea cu drugi de fier,
Dar strigă de răsună-ntreaga vale
Și înginarea mea nu i se pare,
Decît ecou al strigătelor sale.

Deschid fereastra să m-aud mai bine
Că nu sînt glasul lui izbit de stînci
Dar strigă și se-ascunde în grădină.
Căci fără să mă știe cine sînt
Îl sperie strigarea mea străină.

Apoi îmi trag perdeaua dinspre ei
Și-l las o vreme să se liniștească
Și îl aud cum vine iar în zbor
Și cum începe să se strige singur
Mai uniform și mai stăruitor.

Un fel de chemare

Știu că semăn cu tine ca o soră a ta
Și-am început să cred că sîntem frați
Și că părinții noștri pentru că nu știu cum
Se întîmpla de le mureau copiii.
Ne-au fost vîndut părinților de-acum.

Astfel ne-am întîlnit ca doi străini
Și doar cînd m-am uitat în ochii tăi
Am înțeles că sîntem fii de zei
Dar pentru a trăi am fost trecuți
Prin sînul unor tinere femei.

De-aceea nu te pot chema altfel
Ci vin la tine ca o soră-a ta.
Părinții tăi sînt și părinții mei.
E o-ntîmplare că n-am fost trecuți
Prin sînul unei singure femei.

Dar nu te pot chema nici ca pe-un frate
Și de aceea cred că sîntem tineri
Și vom rămîne tineri cît te chem
Chiar dacă zeii ne-au născut demult
Și-au hotărît demult ce soartă-avem.

Iluzionism

Jongleuri de profesie toată familia,
Mama e parteneră și tata e maestru.
Noi ne uităm cum scoate un pește colorat.
Din orice fel de animal terestru.

Apoi bate din palme și peștele dispare
Ca într-o apă dulce și adîncă
Și cînd nu bănuim îl scoate iarăși
Din mîezul mărului pe care-l mîncă.

Batem și noi din palme și strigăm
În timp ce mărul nu se mai sfîrșește
Și ne uităm la pește cum se zbate
Și cum ar vrea să-i scape printre degete.

Uităm apoi de solzi și de înotătoare
Și peștele dispare și nu se știe unde
Că ne gîndim cum se sfîrșește mărul
În vreme ce maestrul îl ascunde.

În locul lui apare încet și tremurînd
Dintr-o cutie goală ce se răstoarnă jos
Mulțimea animalelor ascunse
Din care peștele fusese scos.

Obicei

La șapte ani se dezgroapă morții,
Se pune os lîngă os în cutii
Și chiar cînd osul frunții îi s-a ros,
Se plîng ca oamenii întregi și vii.

Trei zile stau la loc de închinare
Și se-aduc flori la capetele lor
Și li se spune cîn' s-a mai născut
și li se dau în grijă cei ce mor.

Apoi începe să ne doară capul
De crinii de pe ei și rînd pe rînd
Ne-ndepărtăm de flăcările-albastre
Cîntînd pentru întoarcerea-n pămînt.

Gropari tocmiți pe capete de mort
La potrivita vreme se adună
Și-i lasă-n gropile în care-au fost
Și pun pe ei o lespede mai bună.

Ritual

Acum e rîndul meu să stau legată
La ochi să bat din palme și să zic
„Unde ești Chimiță? Unde ești Chimiță?"
Și să-ntind brațele către nimic.

Voi rîdeți și v-apropiați de mine
Și îmi răspundeți toți „aici, aici!"
Și încercați să-mi treceți pe sub brațe
Făcîndu-vă din ce în ce mai mici.

Și trebuie să prind pe cineva
Așa cum sînt cu ochii-ntunecați
Că numai astfel regula de joc
Vă-ndreptățește să mă dezlegați.

Dar nu știu încotro să mă îndrept
Și-alerg o vreme și mă-ntorc în loc
Și mă aplec și mă ridic mereu
Pînă cînd simt că ametesc de joc.

Atunci vă strig din nou și bat din palme
Și stau pe loc și vă ascult rîzînd
Și simt că vă apropiați mai mult
Și știu c-am să vă prind, dar nu știu cînd.

TINA IONESCU DEMETRIAN

Flori de gheață

Eram supusă de înfrîngeri
Și plîngeam.
Tîmplă.
Mi-a năpădit un stol de îngeri
La geam.
Și fiecare-a scris cu unghia lui
Trandafirie și subțire.
Răvaș cu flori, cu fulgi și cu iubire.

Întîi,
Au desenat cu degetul naiv
Un portativ
De fire vagi care duceau în nicăieri,
Apoi,
Cu pensule misterioase de tăceri,
Din razele stelare de cristale
Au rotunjit frunzișuri și petale.
Pentru stamine și-au știrbit din gene,
Pentru nervuri și-au smuls din aprilele
albe
Pene.
Eu cred că tu
Ca să îmi furi din rostul plîngerii,
Te-ai înțeles cu îngerii
Să-mi scrie floră tulbure de vis
Pe geamul meu, care părea un frînt detaliu,
Un ciob căzut dintr-un imens vitraliu
De Paradis.

Vara s-a dus

Vara s-a dus,
Și coaptă, iată ne-mplinirea mea
Căzută-n palmă-ți, rod fragil și van
Reverberînd în vidu-i diafan
Lumini murind și efemere feerii, cortegii.

Vara s-a dus
Ca fluieratul mierlei de pîriu,
Ca un ecou de cuc, răsfrînt în depărtări
de primăvară
Roșcată batere de frunză rară
Lovește-n golul împletrit din palma ta
Pe care-o dibui încă și mă doare.

Vara s-a dus purtînd un rai sărac
Și ars ca de-o minune gonită, reîntoarsă;
Bolnavă, întreb floarea de toate cîte nu-s.

Mă junghie dumbrava și vara ce s-a dus.

Tu nu cunoști?
În inimă
Îmi șovăie ce pasăre
De-mi cîntă turbure
Și-apoi se-ascunde

Și iar sfîșietor de sus se-nalță
Unde?

Cumva streina pasăre de-o știi,
Întinde cuibul mîinii către ea;
E-n freamăt lung spre stelele de-argint
Și va cădea.

Ghimpele

Ia ghimpele.
Culesu-l-am din rug setos, din chin
Iar ghiara lui bolnavă-i de iubire și venin.
Nu-ți fie teamă de va fi să singeri
Jinduitor de floare moale și de îngeri,
Ia ghimpele.
E cristic spin sfîntit de frunte, ac
Ciuntit din creanga cornului de drac.
Vîrf răsvrătit a fost, țintind din văi
Spre dumnezeul demonilor tăi
Să i se-mplînte-n duh și să-l înjunghie.
Ia ghimpele, cerească unghie
Vremelnic răsucită-n palma ta
Să-ți scrie răstignirea, trandafirii, leacurile
unse
Pe florile subcoastelor împunse.

Ia ghimpele, nu pregeta.
Din uscăciunea lui te-or covîrși comori și
roade,
Și taine vechi de preoți și noroade.
Vor năpădi descumpănirea din rovină
Talazuri sparte-n lotuși de lumină
Și-n buza ta de neastîmpăr o să fiarbă
Potop de fluture, de fulgi și iarbă.
Le steaua genunilor tale deschise
Îngenunchia-vor bourii tăcerilor din vise,
Iar la ghizdelele fîntînilor lui Dumnezeu,
Printre copaci și pietre, voi fi Eu.

MARIUS VULPE

Reverie...

Semeți înalță palmele desfăcute
Prietenii mei platanii.
Ce verde e aurul lor de pe tîmple!
Nelinistele se topesc neștiute
Timpul în oasele mele își numără anii.

Mai ieri parcă, săgetam prin cîmpie
Galopînd ca un hun sălbatic!
Șeaua-mi era doar o blană de lup...
O, virstă-nevirstă ce-atuncea păreai o vecie
Azi colții-ascuțiți s-au tocit și se rup!

Pe mări mai pure privirile-mi sunt plecate
Iar calmul tronează regal!
Lumina stă cuibărită-n oglinzi...
Gîndurile grele de rod, aplecate,
Să vii te așteaptă, c-o șoaptă să le
desprinzi!...

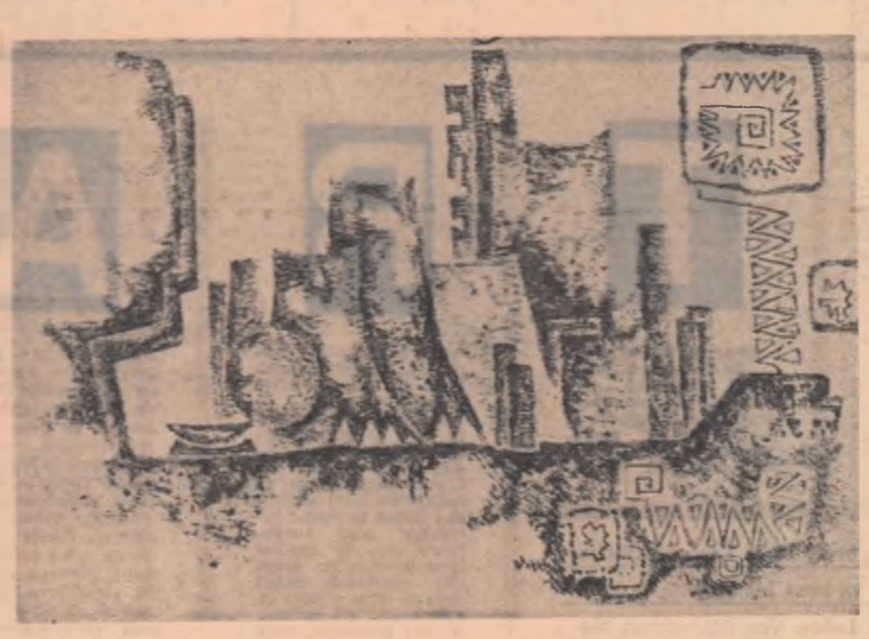

Desen de MARIN RUSU

Și cad în somn...

Mercur e trecător clipind
Chimir și scut al celor nevăzute,
Fugare voci s-au reîntors pălind
La sacerdotul semnelor căzute,
Dar umbrele se leagănă tăcute
Și-atunci îndemnul stăruie-n uitarea
Oglindei înghețate, s-o contemplu,
Atlas mirific îmi îndrept spinarea
Și cad în somn pe lespedea din templu...

Puiet de verde iarbă...

Puiet de verde iarbă
Ca o blană de fiară
Se-ntinde, se-ndoaie elastic,
Pămîntu-i adormit dedesupt.
Insecte cu ochii de ceară
Aleargă în calmul de seară
Masiv și abrupt!

Cerul veștmîntul și-a rupt.
Luna încet se strecoară
Umbre dansează fantastic!
Goluri sunt șterse de negrul corupt.

Atîtea ființe se nasc ca să piară
În iarba cu blana de fiară,
Unde picură timpul neîntrerupt!

IOANA BANTAȘ

Încep să fiu zidită

Încep să fiu zidită
în cel ce crește acum,
pe creștet simt povara unui templu,
desculță umblu prin amurg
și-ascult cum sună limpede în gleznă
clopotul cetății
în care-o să ajung.

Alunec în spre vale
și niciun deal nu-mi dăruie odihna,
născut, focul cel tînăr
își mănîncă prada
și-mi vîntură peste priviri cenușa
să nu văd zidul verde
ce urcă peste mine.

Pe creștet simt povara unui templu
și niciun deal nu-mi dăruie odihna.

Merg răsucită ca iedera

Nu pot fugi din moara
jumătate zînă, jumătate negru,
jumătate sete, jumătate somn,
nici din aerul acesta văduv
ce năvălind în plămîni
îmi vămuiește sîngele,
nu pot fugi nici din pămîntul
dat mie din naștere drept carne
să îmi încingă oasele și văzul.

Merg răsucită ca iedera pe-un braț nevăzut
cu toți copiii lumii agățați
de firele părului meu
tot mai aproape de rug
tot mai grăbită
și-n locul umbrei negre
pe care-o poartă trupul
îmi crește-o umbră albă
mai vie decît mine.

Nevămuiți de somn

Tot mai aștept și-acum
să te întorci
strălucitor și palid
de pe cruce.

Adun cu poala frunzele de-o zi
și le așez în straturi la picioare
să nu te doară
cînd ai să-l calci
soarele curs astă vară.

Bărbații sînt fiii tăi de mult
mult mai bătrîni ca tine
și mai înalți.
Cînd ai să vii
și-o să-i strigăm pe nume
copiii lor vom fi
întorși de departe
prea blînzi, pentru fier,
prea tineri pentru piatră
nevămuiți de somn
și neîncăpînd în moarte.

Către inima lui Ulise

Mi-a părut rău cînd grecii
prin șiretenie au cucerit Troia.
Eu îi iubeam pe troieni.

Cum ai putut să înșeli
mormîntul tău,
pămîntul fără prihană
al ochiului,

cum ai putut să trimiți
în pîntecul zilei
mînzul acela viclean
cu nări prin care curg
fluvii de moarte.

O, inimă pustiită și nemîngîiată
clopotniță cu sunete cărunte,
fîntînă în care timpul vinovat
se adapă cu spaima de sine.

HRISTACHE TĂNASE

Gravură în timp

Undeva străjuiește de veacuri
Pe malurile Dunării, un oraș.
Acolo toți mă cunosc
Salcîmul și lotca și salcia,
Știam jocul de-a viața și moartea.
Îl învățam de la ape.
Acolo, către capătul zilei
Aerul și pămîntul se amestecau
Soarele și luna dansau pe orbitele cerului.
Întors, mă rătăceam de mine
Și uitam de mine pe străzi,
La răscrucile necunoscute.

Orb în orașul natal,
Dați-mi un ghid
Să mă ducă pe străzile acestea
Prin frumusețile lor,
Să mă plimb cu barca pe valuri
În cîntecul pescarilor,
Căci totul în mine
Se imprimă ca o gravură în timp.

AUREL BARANGA

Dialogul umbrelor

1

Ți-am spus de atitea ori : „e inutil"
Mi-ai răspuns îndărătnică : „trebuie",
Mi-am aprins o țigară, mi-ai spus : „e o greșeală",
Am tăcut, am zimbit.

După cîțiva ani rolurile s-au inversat,
Ți-am spus : „e inutil"
Mi-ai răspuns îndărătnică : „trebuie".

După aceea ne-am înțeles din ce în ce mai bine
Ți-am spus : „e inutil"
Mi-ai răspuns îndărătnică : „trebuie"
Mi-am aprins o țigară, am tăcut,
am zimbit...

2

Evident, toate puteau fi și așa și altfel
Mi-ai spus : „să nu uiți apa",
Am înțeles că e vorba de un talisman
Și-am ținut-o în pumni ca pe o fotografie.
Acum îmi pare rău. Îmi spui : „nu e nimic",
Știu că ai dreptate
Ai avut totdeauna dreptate : dar pînă cînd ?

3

Ne plimbăm pe terasamentul căii ferate
Mergem cu spatele
Sărim din traversă în traversă
Încredințați că într-o zi vom ajunge la oraș.
Vom ajunge într-o zi, fără îndoială,
Dar va fi noapte și-o să-ți spun ca de obicei :
„Bănuiam".

4

Și acum, înainte de a ne culca,
Să ne facem, ca de obicei, pasiența.
Voi încerca un joc nou, voi muta cărămizile
Cupolele, străzile,
Mă privești înduioșată, îmi spui : „iese".
Sînt atent
Sînt sceptic
Îți răspund : „vom vedea"
Și pasiența reușește sau nu.

5

Cînd mi-am zvîrlit pălăria în apă
Mi-ai spus plină de amărăciune : „desigur"
Și cuvîntul m-a durut ca o tingire.
Ți-aș fi putut spune multe
Și : „ieși" și „pleacă" și „rămîi" și „întoarce-te",
Dar am preferat să-mi arunc din nou pălăria în apă.

6

Ori de cîte ori mă privesc în oglindă
Îmi spui : „plouă",
Deși știi bine cît mă poate înfuria acest cuvînt,
Și atunci îți răspund cu aceeași monedă
Chiar dacă plîngi.

7

Nu încerca să mă înduioșezi
Îmi întinzi o fișie de rochie
Și-mi mărturisești răgușită :
„Mi-a fost întotdeauna teamă de necunoscut".

Fugi cu șerpii sunători ai certitudinei
Ți-am explicat de atitea ori : „un arici e un arici"
Cu toate că nimeni n-a dovedit-o concret
Și, oricum, chiar și așa, e prea mult.

8

„Și acum la sfîrșit"...
„Cu toate riscurile" e răspunsul meu
Și rămîi pe gînduri.
„Deși mă doare" adaugi tu —
Și nu pot să-ți comunic decît decizia mea,
Dar e între noi un covor
Un scaun
O lingură cu supă
Iar seara sînt întotdeauna în așteptare.
„A bătut cineva la ușă".

9

Ți-am spus : „am tăiat calul în două"
„Și pe urmă ?"
Pe urmă ca
Lui a nechezat
„Și pe urmă" ?
Pe urmă, noaptea mi-a părut rău
Am lipit bucățile cu grijă
Dar calul a tăcut.

10

Mi-am încărcat praștia cu sînge
„Mi-ai pătat pereții", strigi
Fără să te gîndești
Că e vorba de sîngele meu.

11

Te-am prevenit : „sînt un orologiu
Cu minutarele smulse
Care merge totuși".

Îmi surizi și-ți întinzi brațele pe cadranul meu.
Dar atunci stau.

12

Te avertizez : o să tai pisica
Și o să-mi fac din ea o furculiță
Cu dinții de os
Și minerul de blană.

Cînd o s-o înfig în carne o să miaune
În tort, o să toarcă.

În acest chip mesele noastre de seară
Atît de plicticoase
Vor începe să aibă oarecare farmec.

Mă gîndesc la momentul
Cînd furculița o să sară pe masă
Și-o să prindă un șoarece.

O să-mi tai furculița
Și o să-mi fac din ea o pisică.

13

Îți repet : „va trebui să înălțăm monumentul tristeții"
Să săpăm o fîntînă
În fîntînă o altă fîntînă
În mijlocul fîntînii
O fîntînă mai mică
În fîntîna mai mică
O altă fîntînă
În fîntînă
O fîntînă
Și încă o fîntînă
În care vom săpa o fîntînă
Și-n mijlocul ei
O fîntînă mai mică
Pînă la cea din urmă
Ultima fîntînă :
O lacrimă.

Nici o grijă nu se amestecă.

LECȚIA

Motto :

— „Mamă, naște-mă!"
— „Naște-te singur".
(Basm african)

Primiți-mă vorbele, și înțeleși-le vă rog în sensul lor cel bun, pentru că în după-amiaza aceea și chiar și mai tîrziu, m-au făcut să cred că sănătatea nervilor hainei, potrivala atenție a stăpînului pe muchia ochelarilor și împreunarea degetelor sub bărbie însemna începutul orei noastre săptămînale de — mereu uit, dar nu-i nimic, nu am nici o vină, nu întîrziasem niciodată, îmi găseam locul a treia bancă după sobă, totdeauna liber — ba nu, mi-am amintit, de eschatologie.

Mă obișnuisem cu vecinii mei, care la început mă priveau bănuitori fiind siguri că nu vin acolo din convingere, ci doar pentru a-mi umple timpul de după masă, parcă n-ar fi destule altele pentru asta, dar pe urmă, din ziua în care îi dădusem femeii din stînga cu brațele lungi și subțiri — de altfel acum e însărcinată — jumătate din felia de deasupra a tartinei mele, nu din bunătate, ci fiindcă îmi trecuse foamea, mă rog i-am dat-o fără să-mi pară rău, m-au primit în rîndul lor, deși nu de ei depindea asta, iar unii chiar mă și salutau, cînd intram, printr-o ușoară ridicare a trupului.

În prima parte mă prefăceam că sînt atent și urmăream printre crăpăturile degetelor, picioarele care se mișcau singure fluturînd manșeta pantalonilor, n-ați încercat nici o dată, probabil n-ați avut ocazia, cam așa : două jumătăți de pas spre stînga, tocul pantofului din dreapta în unghi drept pe celălalt, apoi îzbitura de perete, întoarcerea și repetarea mișcării spre dreapta, după ce îndoitura pielii unse proaspăt scîrțîia, pe urmă spațiul dreptunghiular unde apăreau semne albe, pătrate, cercuri tăiate, linii în diagonală din colțul de sus pînă-n cel de jos, eu mă țineam să nu pornesc, cei din spate mă împingeau nerăbdători, „repede, repede, pînă nu o șterge," și apoi îmi dădeam drumul, panta era abruptă, sburam pe lîngă pătrate și cercuri, mai e puțin și la deal începe greul, trebuie să așteptăm pînă trage din nou altă diagonală, dar pînza îmbibată cu apă alburie de atîta praf rețează linia de la jumătate, roțile din față scapă, mă răstorn, mă dau peste cap odată, de două ori, golul îmi întoarce stomacul, marginea, marginea de jos, „pline, mai dă-mi te rog un pic de pline" din stînga mea. Din nou femeia asta slabă, ce i-o fi trebuind atîta pline, că doar abia i-am dat, dar de sub stînghia băncii un scîncet de copil mă liniștește. De ce naiba nu și-or fi aducînd de-acasă, odată o să spun că n-am, să vedem atunci ce face ?

În față, pătratele, cercurile și diagonalele au fost șterse, iar n-am prins nimic, precis am adormit, dar ochelarii se odihnesc pe masă cu stîlpul așezat pe muchie, acum avem voie să ne gîndim la altceva.

Locul meu e lîngă fereastră, pendulele grele atîrnă pînă pe podea și nu lasă să intre nici o rază de lumină, pipăi cu degetele să simt unde e mai subțiată și strîpung undeva la înălțimea umerilor, răsucesc și trag înapoi, îmi apropii ochiul întredeschis, genele se ating, pleoapele se umezesc și punctul începe să tremure, vreau să mă șterg, dar o mînă mică mi se așează pe braț apoi cotrobăie pe lîngă buzunar. Nu mă mai împotrivesc, scot bucățile și le rup în firimituri mici, răspîndite, atîta doar că trebuie să aștept pînă-mi vine iarăși rîndul să stau lîngă fereastră.

Stîlpul își ridică vîrful în aer și ochelarii se așează în mijlocul feței, gata, să încerc să fiu atent.

În spatele sobei mi s-a părut totdeauna cel mai plăcut, mă puteam rezema cu spinarea de peretele umed și cald și printre crăpăturile teracotei ieșea un șuflu de aer fierbinte care-mi pătrundea prin mînecă pînă la cot. În plus, între perete și scobitura plină de praf găseam tot felul de lucruri uitate sau puse dinadins, uite cum e bastonul ăsta îndoit la unul din capete și pe care domnul acela în vîrstă cu haina tăiată îl cioplea într-una cu desene migăloase, nu vroia niciodată să-mi arate, ridica doar cîteodată briceagul făcîndu-mi semn că s-a tocit. Odată m-am nimerit mai aproape și atunci el stătea cu mîinile împreunate și ochii întredeschiși, ținînd un punct de pe tavan, am bănuit că doarme și l-am lăsat în pace. Pieptul cobora ușor în ritmul respirației iar părul îi atîrna de-a-lungul urechilor și pe ceafă, nasul drept pînă la jumătate și coroiat în vîrf pornea de la îmbinarea sprîncenelor și se oprea deasupra buzei care tremura. Cred că a simțit că îl priveam fiindcă și-a luat capul în palme, nu mai văzusem așa mîini, albe și cu pielea întinsă, fără urmă de încrețituri, aproape lustruită, iar degetele umflate și bătătorite se atingeau în niște adînciturî înnegrite.

Ceva îmi lovește genunchiul și observ cum dispare repede o mînă spre stînga, ținînd în pumni mierul făcut cocoloș, acum nici măcar nu-mi mai cere. În afară de baston părăsem ultima oară o grămăjoară de pietre așezate una peste alta, cele mari jos și cele mici deasupra, cele mai mari erau ca merele, cele mai mici ca bobul de linte, și din greșeală am tras mai tare, și pe jos au căzut multe rostogolindu-se printre picioarele celorlalți, zgomotul lor se întrerupea unul cîte unul, după depărtarea la care se oprea fiecare dintre ele. Una singură continua să se rostogolească, se aplecau pe rînd să o caute, dar pînă la urmă s-au lăsat păgubași. O aud mereu parcurgînd stînghiile de lemn, cînd venind din spate în acoluri largi, cînd întorcîndu-se în cercuri sau spirale scurte.

Dacă stau lîngă el nu se mișcă deloc, nu-mi dă nici o atenție și nu-și ridică fruntea din palme. Trebuie să văd cum arată, dar nu pot să-l scot deasupra, mi l-ar lua imediat și pe urmă n-aș mai putea niciodată să-i fac semn, iar el să-mi răspundă. Începînd cu îndoitura care se subțiază puțin, apoi capătă o grosime constantă, șanțul se prelungește spiralat pînă către vîrf, unde lemnul este înșurubat într-un capac metalic atît de ascuțit că îmi agață degetul dar fără să mă doară. La fiecare jumătate a spiralei șanțul are o ridicătură și o întrerupere. De aici, spre stînga, o siluetă cu picioarele desfăcute ține deasupra capului ceva cu o mînă, iar cu cealaltă umărul unei alte siluete care stă întinsă și poartă un fel de mantie de sub care ies animale cu corpul de cîine sau de cal și cap de cal sau de cîine. Brațele acesteia sînt încleștate de gleznа piciorului unei a treia siluete cu gîtul firav și pîntecul mult îngroșat care are cotul drept îndoit spre spate, și degetele i se adună în pumnul închis ținut deasupra capului, al primei siluete. Iar am atins vîrful metalic. Între toate acestea șanțul mai ocolește mici umflături răspîndite pe toată lungimea bastonului.

Pe lîngă tocul pantofului a trecut repede piatra aceea rotundă și cu o izbitură în stomac cel din stînga mea scoate restul de pîine uscată aruncîndu-mi o privire triumfătoare.

În sfîrșit, am ajuns, îmi apropii ochiul de ruptura perdelei și jos văd mărginită pe trei laturi de ziduri cu cărămidă roșie, o curte și cîteva trunchiuri de copaci nu prea înalți. Jumătate este asfaltată, cealaltă este acoperită cu pămînt bătătorit, iar între ele despărțindu-le, un șanț adînc de un metru și ceva. Pe partea asfaltată își fac apariția împingînd un fel de car dreptunghiular, niște bădieți goi pînă la brîu purtînd pe cap turbane albe din pînză răsucită. Pe o scîndură înălțată și cu privirile îndreptate înainte stă, tot gol pînă la brîu dar uns cu o alifie neagră, îl recunosc, mai marele lor, luminăția celor patru zări ale soarelui și întunericului, cel fără de frică și moarte. Cum să nu știu, am fost și eu de nenumărate ori Murad-harapul și de nenumărate ori am trecut cu oștile mele peste trupul celor ce au cutezat să mi se împotrivească, de nenumărate ori nu voiesem să cred în ursitoare și de fiecare dată m-a răpus, trebuie să fie și el unul, dușmanul meu, iată-l marinarul Sindbad.

Împrejurul meu se aud gemete înfundate, bolboroseli fără nici un înțeles.

Să vă vedem acum, nu trebuie să-ți fie frică, doar tu ești cel mai tare, totul este la tine perfect organizat, îți știu toți puterea și tu nu ai de unde să afli că numai din dreapta poți fi atins cu lancea lungă împinsă de mîna dibace a lui Sindbad. Așa, a și apărut, statura lui pipernicită dar agilă se plimbă de la un capăt la altul al șanțului ștergînd cu tălpile praful de pe pămîntul bătătorit. Numai cînd veți fi față-n față vei înțelege că moartea de care nu te temeai niciodată îți va veni tocmai de la el, născut a patra zi după prima noapte cu lună plină la lătratul de două ori lung și o dată scurt al cîinilor cu cap de cal. Ajuns la marginea șanțului vei arunca o ultimă privire spre interiorul carului unde doarme fără să știe nimic și te visează pe tine, cu brațul drept îndoit la spate și depetele mîinii întinse printre firele mătăsoase de păr, ceu pentru care vă luptați acuma și care în clipa cînd vei lovi prima oară, va deschide ochii și ochii ei vor avea o licărire căzînd asupra pipernicitului, dar tu nu vei ști fiindcă vei fi întors cu spatele. Sari jos, te lași mai mult pe genunchiul din față, ridici ușor călciiul piciorului din urmă și pui în dreptul capului scutul bătut în cuie cruciș — gemetele în jurul meu au crescut tot mai mult și aerul închis începe să mă sufoce, miroase greu dinspre femeia asta cu brațele lungi și subțiri întinsă pe spate cu gura deschisă. Carnea ei a căpătat o culoare vineție iar părul îi atîrnă într-o masă diformă. Pe sub stînghiile de lemn piatra aleargă ca o nebună lovindu-se de pereți, iar de lîngă sobă bătrînul și-a scos vesta și taie cu briceagul bucăți mari din bastonul îndoit la unul din capete, taie repede, sar aschii ascuțite, degetele înnegrite tremură și abia mai pot să se miște — din cealaltă parte Sindbad privește, nu la tine, ci la cea care se prefăce că doarme, se alătură alor lui, le șoptește ceva, în clipa asta trebuie să coboare șanțul înspre tine, ei, ce faci, de ce sari și apuci cu mîna vîrful lancei, oprește-te, tu nu știi, las-o să intre în partea dreaptă sub coaste, Sindbad lovește, tu nu vezi, așa ți-au prezis ursitoarele, de ce strigi către ai tăi, nu e bine, ce dacă s-a prefăcut că doarme, tu ești Murad harapul și nu te temi de nimic pînă în ceasul ăsta, nu-l lovi pe Sindbad, oprește-ți carul, ascultă-mă pe mine care de nenumărate ori am fost răpus și știu ce spun.

Piatra zuruie îngrozitor, prinde-ți-o, vine înspre mine, mă doare întîpătura aceea din vîrful degetului, bastonul s-a desfăcut în bucăți mărunte, femeia zace fără viață și ridicat în picioare cel din stînga se apropie amenințător cu pumnii strînși „îmi dai sau nu puțină pline ", lăsați-mă, Murad trebuie să primească lancea, așa-i regula, mă ridic, evit brațul care vrea să mă apuce de gît, sar peste corpul acela care miroase, deschid larg ușa și cobor în curte, alerg pe asfaltul muiat care-mi încleștează tălpile, ajung în ultima clipă, mă împiedic de marginea șanțului și în cădere văd corpul strivit al lui Sindbad, nu se poate Murad, șuvițe din singele pipernicitului alunecă la vale, îmi umezește mîinile și sînt sorbite repede de nisipul răscolit.

Mă întorc cu fața în sus și deasupra văd cerul alb plutind într-o mișcare legănată, și răsucite unul într-altul, cercuri groase tăiate de diagonale lungi, se amestecă cu pătrate mari și mici pierzîndu-se înspre marginea zidurilor roșii de cărămidă.

FLORIN GABREA

CETATEA

Moș Culai, îmbrăcat în cămeșa albă a sezilor, aspră și îndîrjită de necazuri bocăne și bombăne de unul singur. Întoarce ograda spre el. Se sfădește, ocărește. Trage cîte-un dumnezeu sau Cristos, apăsînd pe prima parte a alduielii. Ciocanul i se împlintă în mîini. Bocăne zdravăn și înjură. Înjură și întreabă vînturile. Ce-o fi fost ?

E dimineață. Mă-ntorc de la cumpărat vise. Lumina zorilor le fură și mă lasă sărac. Le simt cum îmi scapă printre degete, și fug, fug. năucile, o dată cu străluciрea globului. Trîntesc cu ciudă ușa de perete. Respir aerul ogrăzii. Îl trag adînc în piept. Mă-mbată. Îi simt sănătatea în tot timpul. Străjuită între cer și pămînt de brîul norilor, ograda ascultă de după gard glasurile răzlețe ale necunoscuților ce trec pe-alături, cu gînduri sau fără.

M-apropii de gard și-mi așed palmele peste scîndura în care moș Culai bate cu năduf pironul. Ciocăne, înjură, mormăie printre dinți.

— Bună dimineața, taică-moșule, bocănești cu noaptea-n cap ! N-ai hodină la anii matale ?

— Astup spărtura asta din gard. Mi-au călcat pe lăstar, bată-i dumnezeu de năuci ! Să vezi și să nu crezi. Îl mai tii minte ! Lăstarul de vie. Îl udam, îl săpam, îl îngrijeam ca pe nu știu ce. Și el creștea, nărodul și se răzbuna înaintea ochilor. Mai avea un pic și dădea roadă. Rîdea ograda la el. Fiecare petec de grădină îl mîngîia de dimineața pînă seara. Trăznească-i să-i trăznească și n-ar mai apuca ziua de mîine ! Tu, babo, hăi, dă ceva potăilor ălora, că nu se mai astîmpără ! N-auzi, maică ? Ce ! ți-a intrat satu-n urechi ? Ia-auzi la vecina Nica. Iar își scarmănă copiii. Și tine, mă, zdravăn de scîndură ! Să se lipească de celelalte. Că nime-n sat n-are un gard mai nalt și mai țeapăn ca al nostru. Bagă de seamă să fie bine implintată-n pămînt. Crescută din el.

Iau ciocanul și-ncep să potrivesc scîndura. Printre bocănituri aud pași, care trec. Se apropie, se depărtează, cresc, scad și mor. Moș Culai îi cunoaște pe toți după mers. Le dă binețe fără să-i vadă. Apoi își întoarce privirea spre fundul ogrăzii. Nu-mi lasă timp să răsuflu. Îi rîde inima prin ferestrele ochilor.

— Ută-te la caisul hăla de colo ! Arată-mi încă unul vrednic ca el, și-l mănînc cu rădăcini. E leat cu tine. Bate vîntul peste miriști. E ger sau potop în văzduhuri, dar gardul nalt și mintea multă nu-l lasă peste porți să se repeadă-n rădăcini. Și caisul crește ca un besmetic. Tu-l îngrijești, îl rotunjești, și-i fruct pentru cel cuminte. Dar trebuie vegheat, și, fără hodină, îndreptat spre cer. Să se minuneze și cerul de el. Să se minuneze nimeni. Și numai tu să-l vezi. Să-i rizi și să vă bucurați amîndoi. Să crească și roada să fie a ta. Acum un an umplui căruța, acum doi ani pusei și loitrele. În anul ăsta nu-l prea-ngrijii... Vezi ? așa-i cu roada : un an da, un an mai ba. Îa și mai lasă. Numai lemnul rău nu are folosință.

Bate și pironul ăsta. Să țină bine.

Iau pironul. Îl potrivesc. Loviturile ciocanului îl implintă în scîndura groasă. Moș Culai mustăcește a mulțumire.

— S-au pîrguit merele. Sînt fragede. Ca bună-ta la șaptespre ani. Bat-o s-o bată ! Sînt saizeci de ani, sau poate o vecie de cînd crește colo-a stînga ogrăzii bradul ăla ! La-nceput s-a cam cîlcîșat. Ba se-ndoia spre vecinul din dreapta, ba spre cel din stînga. I-am bătut pari buni împrejur. I-am dat bătaie, taică-moșule. Bătaie de cap mi-a dat și el. Era singura sălbăticiune adusă în ogradă și nu vroia și pace să m-asculte. Dar i-am găsit leacul. I-am arătat într-o noapte în pădure unul înalt și frumos. S-a mirăit tare. Și-a ndreptat capul spre cer. Ută-te la el ce mîndru e ! Se fudulește cu tepii trupului la toată ograda. E bătrîn, dar ce umbră și hodină mai dă ostenitului !

Priveghem amîndoi de ani și ani la toată suflarea ogrăzii.

— Gătarăm treaba, taică moșule !

— Nu-i bine să te pripești, taică. Ascultă-mă pe-ndelete și nu mai privi a chioară. Măi maică-hăi, ogoiește-le bine pe nălucile alea că acum gat cu lucrul ! Dar unde rămăsei ? Cu scara. Scara aia care nu se mai termină. E făcută la tinerețe. Și-o urcam, taică, o urcam, ca pe nimica — îi ajunsei la vîrf. Mai am un pic și-o las amarului. Da, da. E grea și-l fără hodinele.

Privește cu ochii umeziți de mulțumire la dungile scîndurii, lipite între celelalte. Nici nu-l prea-ngrijii... Vezi ? așa-i cu roada ; un an da, un an mai ba. Îa și mai lasă. Numai lemnul rău nu are folosință.

Bate și pironul ăsta. Să țină bine.

Iau pironul. Îl potrivesc. Loviturile ciocanului îl implintă în scîndura groasă. Moș Culai mustăcește a mulțumire.

— S-au pîrguit merele. Sînt fragede. Ca bună-ta la șaptespre ani. Bat-o s-o bată ! Sînt saizeci de ani, sau poate o vecie de cînd crește colo-a stînga ogrăzii bradul ăla ! La-nceput s-a cam cîlcîșat. Ba se-ndoia spre vecinul din dreapta, ba spre cel din stînga. I-am bătut pari buni împrejur. I-am dat bătaie, taică-moșule. Bătaie de cap mi-a dat și el. Era singura sălbăticiune adusă în ogradă și nu vroia și pace să m-asculte. Dar i-am găsit leacul. I-am arătat într-o noapte în pădure unul înalt și frumos. S-a mirăit tare. Și-a ndreptat capul spre cer. Ută-te la el ce mîndru e ! Se fudulește cu tepii trupului la toată ograda. E bătrîn, dar ce umbră și hodină mai dă ostenitului !

Priveghem amîndoi de ani și ani la toată suflarea ogrăzii.

— Gătarăm treaba, taică moșule !

— Nu-i bine să te pripești, taică. Ascultă-mă pe-ndelete și nu mai privi a chioară. Măi maică-hăi, ogoiește-le bine pe nălucile alea că acum gat cu lucrul ! Dar unde rămăsei ? Cu scara. Scara aia care nu se mai termină. E făcută la tinerețe. Și-o urcam, taică, o urcam, ca pe nimica — îi ajunsei la vîrf. Mai am un pic și-o las amarului. Da, da. E grea și-l fără hodinele.

Privește cu ochii umeziți de mulțumire la dungile scîndurii, lipite între celelalte. Nici nu-l mai pășările mai răbesc. Dar stau sperietoarele gata de tocat și le-alungă pe cele de pradă. Te hodinești mai cu osîrdie cînd știi că toate încheieturile sînt prinse bine.

— Îmi spuneai, taică-moșule, că s-a rupt azi-noapte. Cum, pustie, că n-a fost nici vînt, nici altceva ?

— Vînturile nici nu-l rup. Nici nu-l iau. Ele trec, alunecă și gardul rîde și nechiază la el. Să nu lași poarta deschisă, că scîrțîie și nu mai poți dormi cît e noaptea de lungă.

Adun sculele de pe jos și ne-ndreptăm cu pași domoli spre casă. Le așed la locul lor. Spălăm năduful și sudălmile și ne-așezăm liniștiți la masă.

— Auzi cum pîrîie năroadele... Rîd și cîrîie — bietele oase. Să le ungem un pic și pe urmă-om mai vedea. Măcar pentru un drum mai scurt.

Și-n jurul mesei mari, izvorită din pămînt — așa îi place lui taica-moșu să zică — ne omenim cu pită caldă și cu tot felul de bunătăți, adunate de primăvara pînă toamna de mîini harnice.

— Da bun vin ai, taică moșule !

— Bun. Îți stimpără focul și necazul. Auzi și tu și judecă dacă mintea mea bătrînă s-o dus pe apa Sîmbetei, sau nu. De-o vreme, cîinii bateau a străin în fiecare seară. Azi așa, mîine-așa, că-i zic într-o noapte babei : Maică, să știi c-o fi umblînd dracu ducă-se pe pustii pe la lăstarii ăia. „Taci, mă nărodule, cu lăstarii tăi. O să crească n-ai grijă" — îmi zicea ea. Într-altă seară, să fi fost zi de lucru sau sărbătoare, aud o bătaie în poartă. Ies afară. Nimic. Și tot așa, o scîrțîitură într-o seară, o hîrjîitură într-alta, pînă cînd azi dimineață găsii scîndura scoasă. Pe semne că prăpăditul de mine n-am prea bătut bine cuiul. Chem cîinii. Nu m-aud. Mă uit în ogradă. Un lăstar rupt. O zdreanță sub fereastră, o urmă sub cerdac. Și... sînge încă nelins pe cîte-o frunză. Strig cîinii. Vin. Se gudură a mulțumire. Bată-i de potăi ! Să fie-ntr-un ceas bun ! Și... ține minte. Caisul se usucă dacă nu-l cureți. Trebuie udat și îngrășat. Nu-l lăsa să fugă după nori. Propteste-l bine ! De gard, n-ai grijă. Pînă trăiește taica-moșu te-ajută el. Apoi, oi vedea tu. Și n-asculta glasul porții ! Ascultă toată ograda, să nu pătrundă nimeni nepoftit !

ION BUJOR PĂDUREANU

CAPRA SIAMEZĂ

Cînd [1]) Miliță Scapăr supranumit și de prieteni și de dușmani Scăpsis [2]), se pomeni acolo, domnea neștiutul întunericul sub forma unei bezne despre care firile romantice zic că poți s-o tai cu cuțitul, ceea ce nimeni n-a încercat și-atunci de unde știe. Cu Scăpsis însă nu le mergea. El își merita din plin renumele, ca și numele și tot ce-i aparținea, fiind agonisite prin muncă cinstită și sudoarea frunții.

Pus astfel în fața faptului împlinit, rezolvă dilema în stilul său caracteristic, amănunt pe care o să-l divulgăm la momentul oportun.

Pînă și azi, după atîț amar de vreme de la această faimoasă aventură, Scăpsis e dispus să jure (o și face dacă insiști și l-ai dibuit în toane bune) că acolo, în bezna mai sus citată, n-a văzut nimic, deși conform caracterului său ferm, devenit aproape un tic, purta ochelarii exact la locul lor, pe nas adică, iar pentru vreo eventualitate neprevăzută, avea la îndemînă, gata să le pună în orice moment în acțiune faimoasele sale șapte simțuri.[3])

Situația era complicată, multilaterală și nuanțată, (...afurisită" o definî Scapăr în stilul său lapidar cu ciucuri). Era o situație limită. Nu-și pierdu însă prezența de spirit. Nici n-ar fi fost posibil, fiindcă din fragedă junețe o purta în permanență asupra sa, bine ascunsă printre cutele scoarței cerebrale, unde nici diavolul însuși n-ar fi bănuit că se poate piti un obiect atît de voluminos și bătător la ochi prin culoarea lui neobișnuită : orange [4]).

Datorită bunului său obicei de a-și păstra sîngele rece [5]), Scăpsis știu imediat ce are de făcut și chiar mai mult. Neavînd la îndemînă și nici în perspectivă o altă soluție mai bună, așteaptă.

Și într-adevăr !

Deși așteptarea lui nu fu de lungă durată, cum i se mai întîmplase de cîteva ori în prodigioasa-i carieră, îi fu totuși răsplătită. Ci însă [6]), în tăcerea care domnea lascivă, prelingîndu-se ca un șarpe duios, s-apropie lîric de el învăluindu-l insidios, un miros specific și începu să-i gîdile nările cu scopul nemărturisit dar evident de la un stînjen de a-l sili să strănute [7]) și astfel. Veritabil as în materie, Scăpsis îl recunoscu instantaneu, însă nici măcar nu strîmbă din nas, pentru a nu-și trăda prezența. Rămase calm și absent, cu totalitatea nervilor încordați la paroxism într-o rezervă mentală abil mascată, alături de care însă simțurile lui în stare de alarmă zbîrniiau, fără desigur a fi auziți din afară, iar de cealaltă parte s-ascuțea temeinic avida sa curiozitate profesională, care-i prilejuise atîtea satisfacții, precum și numeroase eșecuri, fără totuși a se fi tocit de prea multă întrebuințare.

După o foarte scurtă (nici o secundă în total) deliberare implicată, Miliță Scapăr făcu un gest decisiv, unul dintre acele gesturi memorabile care definesc un om și o carieră [8]). Întinse mîna căutînd comutatorul acolo — pe unde se află de obicei instalat și...

Scăpsis ar fi avut toate motivele să se felicite pentru perspicacitatea de care dăduse dovadă. Era însă modest chiar și singur în fața oglinzii și nu se mai felicită, ceea ce, după cum se va vedea, avu consecințe nebănuite.

...Îl descoperi exact acolo, unde îl căutase. Nu mai pierdu vremea cu introspecții. Simplu și scurt pe doi, îl răsuci și se făcu lumină [9]).

Clipi din ochi fiindcă așa se obișnuiește cînd trecerea-i prea rapidă. Pe urmă nu mai clipi, ci privi în jurul său, ceea ce n-ar fi mirat pe nimenea, dacă ar fi fost cineva de față, dar nu era așa că problema nu se mai pune nici măcar sub această formă.

Primele indicii căzute sub privirea lui pătrunzătoare fură benigne prin banalitatea lor cenușie.[10]) În stînga nimic deosebit, în dreapta nimic deosebit, în spate ușa pe care intrase, în față ușa pe care urma s-o deschidă, dacă ar fi fost nevoie să-și continue investigațiile. Vom vedea curînd că a fost.

Scăpsis nu era un pripit. Nu accepta nimic, nici restul în tramvai, pînă nu se convingea. Așa că mai privi o dată în jurul său și un surîs de satisfacție era gata să-i inunde înfățișarea inteligentă, dar și-l înăbuși în față, și tocmai la timp.

— Aha ! gîndi în sinea lui și fără să tresară.

Exclamația asta pe care n-o auzise decît propria lui conștiință personală, deși nu se știe niciodată (motiv pentru care nici nu mai continuă), ar fi putut părea misterioasă, pentru intimii lui însă însemna, simplu, că Scăpsis descoperise ceva.

Și cu toate acestea, aceasta-i realitatea.

REMUS LUCA

---

[1]) Să ni se ierte această introducere în medias res cam prăfuită, devenită clasică încă de acum trei secole, care s-a depreciat într-atît încît nici copiii nu prea vor să se joace cu ea, dar cititorii vor observa mai încolo că-i un nevinovat siretlic.

[2]) *Scăpsis* = cuvînt de origine neohelenistică. Provine de la *Skepsis* (cîlîbiu), adjectiv derivat de la numele propriu Skapsos (rege, în Kohkahlida, 524—493 î.e.n., rămas celebru datorită născocirilor sale hazlii, dintre care mai ades pomenite sînt un cal de lemn trimis în dar nimfei Citro, care a și rămas galbenă de ciudă, și-un măgar de papură, degenerat cu timpul, prezentat azi pe la bîlciuri sub pseudonimul Hopami Țică). Skapsos n-are nici o legătură cu capsoman care-i de origine poliglotă (corect : ploliglotă), probabil chiar celtică, dacă nu cumva aceltică sau tocmai celălaltică.

[3]) Toți detectivii cunoscuți sau necunoscuți sînt obligați să posede *șase* simțuri — fără de care nu. Scăpsis îi întrecea și la acest capitol. Mai deținea unul în plus : simțul umorului.

[4]) *Orange* — citește *oranj* sau cum îți place, aici nu încape supărare.

[5]) Sînge rece = metaforă cu substrat adînc filozofic și sens întors, imposibil de explicat altfel. De-a lungul timpurilor a căpătat fel de interpretări, fără a obține vreuna satisfăcătoare. În textul nostru e folosită cu accepțiunea pe care i-o dădea Scăpsis, în cazul că știa ce-i aia, ceea ce nu ne-ar mira de loc.

[6]) vezi nota 1.

[7]) Dușmanii îi cunoșteau această biată slăbiciune omenească și umblau să se folosească de ea în scopurile lor criminale.

[8]) Biograful încă nu deține suficiente documente pentru a stabili cu precizie dacă fusese un gest instinctiv sau o mișcare reflexă — înclină totuși să creadă că-i vorba de urmarea unui profund, dar vertiginos proces de gîndire, deoarece nimeni nu poate contesta legitimibilitatea cu desăvîrșire logică a gestului în chestiune.

[9]) Formulă mult comentată de cercetători, a cărei origine se caută în negura vremurilor imemoriale. Textul de mai sus ne împinge spre opinia că nu trebuie căutată *acolo*.

[10]) Aici în sens figurat.

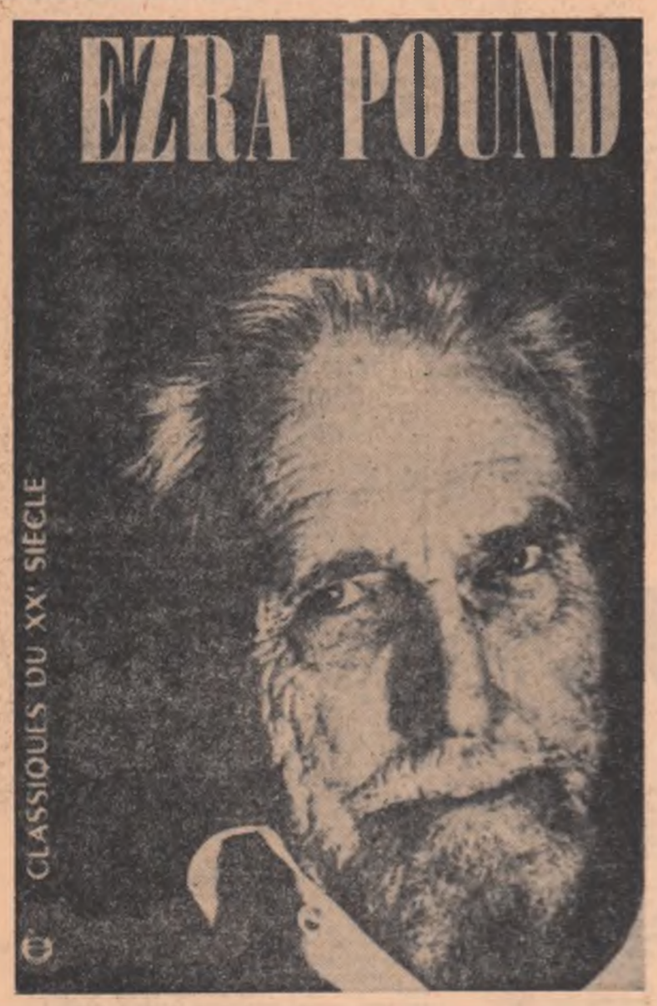

Cartea străină

EZRA POUND

Eseul critic al lui Frazer debutează în partea de analiză a poeziei lui Pound prin următoarea idee, interesantă firește, dar discutabilă dacă o raportăm la esența problemei : Pound a fost încă de la debut ceea ce a rămas în fond totdeauna, mai mult un poet „literar" decît un poet al vieții. De unde această enormă superstiție foarte comodă (în nici un caz de psihologie a creației) invitînd la disocieri arbitrare ? Ce înseamnă în fond poet al vieții ? Tautologia criticului e grațios-polemică și se poartă cu sau fără argumente pretutindeni ca și în critica noastră. Pot fi poeți adevărați și în afara vieții, dincolo de tumultul existențial ? Sînt creatori autentici acei alcătuitori, făcători zeloși de lumi anorganice, inventatori abili de ecuații metaforice, jucătorii de idei și rime ? Există poeți adevărați dăruiți exclusiv cosmogoniilor de praf ale bibliotecilor și nu palpitației grave a vieții ? Ce înseamnă așa dar un poet literar ? Poți exalta vitala histerie numai cu vocația sublimatelor de inefabil a Jocului secund ? Dacă am accepta observația lui Frazer ar însemna să acceptăm și ideea că autorii lui Hamlet, Faust sau Prometeului eliberat sînt. din spița precară a celor cu har închipuit. Și am putea continua : ce înseamnă de fapt un prozator literar ? și aș răspunde poate glumind — Cervantes ! Dar nu ne-am întreba apoi cu seriozitate : e Joyce un prozator literar ? e Ibsen un dramaturg literar ? Alternanța de bolboroseală pithică și enciclopedism lingvistic diletant, amestecul amețitor de tehnici poetice foarte diverse, infiltrațiile de influențe lirice extrem de depărtate care caracterizează cea mai mare parte a poeziei lui Ezra Pound nu justifică eticheta amintită. Roua, fie și într-o cupă de cristal, încetează să mai fie rouă.

Din fericire, autorul acestei micromonografii cultivă o critică foarte degajată și aproape impersonală, reflex al unei condescendențe intelectuale față de obiectul analizei. Neintimidat de aventurile lingvistice ale poetului dar uimit sincer de intuiția lirică a acestuia, evitînd luxul de filozofie și originalitate cu orice preț asupra concepției lui Pound, criticul explică fără să justifice, subliniază fără să insinueze.

Există un calm și o uscăciune care planează asupra acestei analize dar care în mod curios nu te îndepărtează de personajul ei : opera însăși a poetului. Epuizînd în cîteva pagini biografia pentru a nu produce șocuri cititorului, criticul urmărește esențialul, viața operei, nucleele ei, radiațiile ei luminoase. Liricul american născut în 1885 la Hailey, statul Idaho, a avut o existență alcătuită din succesive naufragii morale, culminînd cu ultimele două și cele mai atroce : arestarea și încarcerarea sa la Pisa de către trupele americane — pentru acuzația de a-și fi trădat patria (în timpul ultimului război, Pound conferențiase la postul de radio al Romei) — și internarea într-un ospiciu de nebuni în America. Cu anxietatea turbulentă a veșnicului neînțeles, justițiar imaginar într-o lume de fenomene a căror cauzalitate îi scăpase întotdeauna, avînd cum spune Frazer acel avant-gout de l'enfer, Pound striga din adîncul unei existențe care îi dezarticulase, prin înăbușire, multe din resorturile sale raționale. Nutrit de o concepție voluntaristă de sursă pragmatică, temperamental definit ca un inadaptabil, Pound duce o existență de zig-zag-uri morale în sens continuu descendent. Un destin implacabil își statornicește lumina obscură asupra existenței sale. Vegetația poetică înflorită însă într-o asemenea ruină existențială, fărîmițată, ruptă, întunecată, e hrănită de sevele străvii ale visului, ale unui vis în care nu lipsesc viziunile paradisiace, marile incendii de lumină, surîsul bucuriei umane. De la primele poeme de tinerețe A Lume Spento (Lumina care se stinge) bizarele și totuși fermecătoarele interpretări din poezia lumii strînse în volumul Cathay și pînă la celebrele Cantos sau Cantos de Pisa (fără a mai vorbi de capodopera vieții sale Hugh Selwyn Mauberley, obsesia frumuseții, a dragostei, a bucuriei, pune stăpînire pe ritmurile sale lăuntrice, pe cîntecele sale. Ezra Pound cîntă cu spatele întors la prăpastie bucuria dragostei : What thou lovest wel remains, / the rest is dross / What thou lov'st well shall not reft from thee / What thou lov-st well is thy true heritage / Whose world, or mine or theirs / or is of none ? / First came the seen, then thus the palpable / Elysium, though it were in the halls of hell. / What thou lovest well is thy true heritage / What thou lov'st well shall not be reft fron thee (Va ddinui-n această lume / doar ce-ai iubit cu-adevărat. / Cenușă-i restul. / Un singur lucru nu-ți va fi prădat : / doar ce-ai iubit cu-adevărat...' Ai pipăit apoi / rîvnitul Paradis între pereți de iad./ etc. Există în acest pasaj-chee, ca și în atîtea altele, o voință a iubirii care încheagă dinăuntru poezia lui Pound, o voință nostalgică a luminii care se răsfrînge tonic deasupra lucrurilor. Sentimentul acestei necesități e departe de a fi simulat, de a fi un reflex de cultură. Voința iubirii exprimă complexitatea emoțională a poetului, puterea de a exista ca sentiment, prin sentiment, realitatea sa sufletească. Că despre aceasta este vorba, ne-o confirmă Frazer însuși. Idealul poetic al lui Pound a rămas întotdeauna idealul adolescenții sale. Și acest ideal iluminează opera poetului în ciuda avatarurilor omului de activitate, filozofului, politicianului, economistului etc. Ne-o confirmă într-un mod mai grav și convingător extraordinara coerență și unitate de ton interior a poetului, ritmul și armonia lăuntrică a operei sale. Desăvîrșindu-și melopoeia (capacitatea melodică, muzicală a poeziei sale) ca și phonopoeia (valoarea și viața imaginilor) de la poem la poem, de la volum la volum, Pound, crede Frazer (ideea este insuficient demonstrată), cu excepția poemului amplu Hugh Selwyn Mauberley n-a mai realizat niciodată o măiestrie propriu-zisă în direcția a ceea ce însuși poetul numește logopoeia (creația cuvintelor și a ideilor, a fascinației ideatice). Traducînd cu înverșunare, chiar dacă la un mod destul de liber, haika-urile și tanaka-urile japoneze, imnurile confuciene, rubaiatele orientale, traducînd din Properțiu cu orgoliul că face o operă de pură creație originală, din Guido Cavalcanti etc. Pound desăvîrșește astfel diferite tehnici ale concentrării metaforice, ale exprimării ritmului său fundamental, adaptîndu-și melodia lăuntrică diferitelor drame, nenorociri trăite de-a lungul anilor. De la aceste virtuți se revendică cele mai bune părți ale volumului Cantos în care se păstrează coerența în incoerență, capacitatea sa de a modula simplu în obscuritatea dezastrului. Ezra Pound declamă cu discursivitatea profetului emoționat de a nu se ști ascultat, acceptat, înțeles și aplaudat. E drama care îi umple în fond opera caracterizată strălucit de irlandezul William Butler Yeats: „Si je considere son oeuvre comme un tout, je vois plus de style que de forme. Par moments, une elegance, une noblesse voulue plus grande et mieux exprimée que chez aucun poète contemporain, mais sans cesse interrompue, brisée, réduite à néant par son contraire, l'obsession nerveuse, le cauchemar, la confusion balbutiante". Pound e un dezrădăcinat superior care își caută rădăcinile pînă și în neant.

VASILE NICOLESCU

lirică austriacă

— modernă —

WILHELM SZABO

Măciulia macului

Pe cîmpuri, departe, unde momîile zornăie cu cioburi
gingaș încoronată, măciulia macului
fișiie-n vînt.
În cămări mătăsoase cu grijă apără boabele albastre ale somnului.

Mai obosiți țîrîie greierii pe coștișa pîrjolită.
De-a lungul mirișteî carcasa uscată răsună
asemeni clopoțeilor.
Dar amuțește curînd. Slujnica e rupe chiar
mîine. Ce
mai rămîne din vară ?

ALBERT EHRENSTEIN

Barbaropa

O, voi seri însorit-aurii.
crepuscul — unde-i podul fluviului ?
Ceața amenință șoseaua sură de sub noapte.
ține îngropate, vadurile inundate în revărsarea tuturor puhoaielor !
Ne clătinăm într-o mare din ploaie de sînge.
zăbovim în băltoaca somnului
și nu știm unde e țărmul.

Cînd încetează
noaptea măcelului vostru.
ai Barbaropei lungi ani de crimă
prin Eurasia tunînd?!

Vă înecați, plezniți
bînd din fîntîna sleirii voastre.
ostenite cad aripile lebedelor negre
pe vîltura fluviului de sînge.
Auziți voi risetele liniștite
ale puroiului scurgîndu-se pînă în cerul mugind ?

Nisipul și-a căscat botul
și nu mai poate.
Vaiet peste pămîntul matern.
naște cîmpuri de luptă. unde se înalță oseminte—
război. dezlănțuitorului de războaie !

Pentru el înverzește pajiștea blîndă.
revărsatul catifelat de sub colina verde.
În răsunătoare săli
se împăunează la ospăț
marele rege al caznelor

Hoît, cît vezi cu ochii doar hoît !
Vulturul coboară. cu ghiarele lovește
în cel încununat de război. în măruntaiele
demonului care croncăne pacea !

1920

PAULA LUDWIG

*

* *

Nu ai fost tu ca o statuie de aur
pe cînd mă iubeai ? —
nici o rugină nu se încumeta să roadă din tine

Coloane îngropate se ridicau
prin locurile pe unde boinăream
biblice columbe străbăteau întinsul
cînd noi schimbam săruturi

Nu se înălțau îndărătul nostru umbrele primilor
oameni
pe cînd stăteam înlănțuiți ?

Ah
ochii tăi erau la fel ca scrisorile vesniciei
în fericitele ore le-am rupt cu sigiliul

MICHAEL GUTTENBRUNNER

Singuratecul

El nu s-a încolonat
și nici nu a cîntat împreună
cînd era oportun să intri în rînduri
și să cînți cu ceilalți.
Din închisoare
trecu direct la militărie.
Virit cu forța în haina de soldat
umblă prin numeroase țări
înghițite de victorie
și numai în biserici și closete
mai găsea răgaz pentru plînș.

THOMAS BERNHARD

Ciori

Curînd vine toamna și sloboade păsările.
În odăi întunecoase fratele și sora
adună grăunțele ospățului de iarnă.
În satul negru porcul e prins în lanț.
Ciorile suferinței se sfîrșesc pe ogor.
Bem berea deznădejdii iar mîinile
ni le împreunăm în fața disprețului Tatălui.
Pămîntul are gustul ursitoarelor cărnii.
Fumul se înalță deasupra orgăzilor
și-n urmă lasă teama țăranilor beți.
Sub putreda fereastră croncăne cumpăna
fîntînă...
Dar eu nu mă tem.

WIELAND SCHMIED

Olarul

Vreau să-mi făuresc un timp
din care nimic să nu rămînă
decît cioburile lutului
pe care-l zămislesc pe roată
în chip de ulcioare și strachini
virtoase-n umeri și burți
dar zgîrcite în ciocuri.

Vreau să găsesc pentru ele un tipar
cu semnele porumbelului, ale curpenului,
ale fluturelui și ale firului de iarbă,
cu Dionisos și cu pantera.

Dar măruntele opaițe
nu vor avea nevoie de podoabă ;
în umbră se înfășoară ele.
Dacă le fac și bune și smerite
le ia în mînă Sărăcuțul Francisc.

Îmi doresc un timp,
pentru care să dea mărturie
doar un tors de ulcior.
Tot ce rămîne, va fi din lut ars.

Atunci rămîne ceva ce poate fi dăruit mai
departe
și apoi restituit, în fiecare frîntură întreg.

Se poate întîmpla atunci
ca o mînă să găsească din ea o bucată
și s-o curețe de pămînt.
O ridică. o ia
și cunoaște totul.

În românește de PETRE STOICA

Jurnal american (IV)

PACIFICUL

Sfîrșit de decembrie, la Santa Monica, în California. Unde sînt turlele aurii ale Bostonului, cu parcurile lui reci în soarele iernii, cu acele clopote nebune, răscolind aerul ? Unde furtunosul Charles River respingînd cu valuri dure ambarcațiunile studenților de la Harvard ? Micul orășel Cambridge — englezesc nu numai prin nume, cu zidurile și turnurile lui roșii au pierit undeva în infinitul numit trecut. Un avion ne-a dus pînă în mijlocul Statelor Unite, în ținutul Colorado, într-un desert acoperit de zăpadă subțire. Denver, oraș plan, țipînd de reclame de Crăciun, apoi un tren ambițios : California Zephyr — ce-și zice Pullman, dar e un biet personal luxos, cu turle de plexiglas, cu saloane de ceai, baruri și dormitoare, ne-a purtat prin Utah și Nevada pînă la San Francisco, orașul cel mai frumos al acestui continent. Am văzut noi ținuturile caravanelor, al căutătorilor de aur, ori am recitit vechile cărți ale copilăriei ? Poate nu erau decît un decor de film din vestul sălbatic acele canioane roșcate prin care cinci locomotive electrice își croiau un drum anevoios la o înălțime de 2 500 de metri. Ne însoțea un riu, cînd spumos și răstit, cînd placid ca un lac verde, reproducînd fotografic vîrfurile ninse ale munților — riul Colorado — dînd apoi stafeta lui Green River — căzînd și el din stîncă în stîncă pe sub poduri suspendate. Ciudat, un sentiment de monotonie ne-a însoțit călătoria. Mă gîndeam aici la neasemuita panoramă a Făgărașilor cu coroanele lor de aburi, la Bucegii plini de prăpăstii și comparam aceste vîrfuri ale lui Rocky Mountains cu alți munți românești... Ne aflam pe un platou nesfîrșit, trecusem de Salt Lake City privind la stersele șleauri ale drumului caravanelor. Străbătusem o pampă cu ierburi decolorate, nu departe se afla Arizona, după aceea veniserăm spre noi vîrfurile Sierrei Nevada, în dulcea lumină aurie a unei ierni neconvinse. Oroville, Sacramento, Stockton, Oakland — cîte nume, tot atîtea pagini din literatura aventurii... Pe urmă zăpada a rămas și ea o bănuială în memorie. În oceanurile imense au apărut palmierii și portocalele. Bătea un vînt călduț. California...

Amurgul se șterge ușor. Peisajul vilelor înghesuite între grădini cinematografice a fost înlocuit cu etaje de lumini galbene, verzi și roșii. Trenul ne lasă într-o gară banală și cu un autobuz străbatem Bay Bridge — însiruire repetată de piramide de oțel și cabluri, 7 km de asfalt deasupra unui golf negru. La stînga, faimosul Golden Gate — o rigolă traversînd orizontul în noaptea abia sosită, gîfîind, plină de o sudoare de aur. San Francisco...

*

Și era un oraș, cînd răsărind printre sînii sărați, plini de spumă ai oceanului, cînd ferindu-se de ochi stretni pe sub eucalipți gigantici, cu ramuri țîfitoare, cărați de vînturi demente spre infinit. Era un oraș lîngă Sansolito, printre bărci abandonate, refugiul miliardarilor dezaxați sau al acestei pegre homosexuale, numită hippie, triburi lătoase de tineri fără dumnezeu, rătăcind prin cartiere mărginașe cu Bibliile lor noi în mîini, vînați de necunoscuți, furioși-faimoșii, îngeri ai iadului, pîndind cu ochi răi dintre coarnele de oțel ale furioaselor lor motociclete. Era un oraș dulce al grădinilor și erau străzile lui urcînd pe coline, ascunzîndu-se de apele ce mereu îi dădeau tîrcoale, și era tramvaiul numit aiurea : Te duc la San Francisco, un vagon căruia numai caii îi mai lipseau, plin de superbe fete blonde, mioape, cu părul lung, visînd să ajungă undeva mai la Sud, la Los Angeles, orașul spre care se îndreaptă miliarde de speranțe cu pași secreți ; era un oraș al cartierelor chinezești, cu cele mai false lanterne chinezești și cele mai urîte lucruri chinezești, mirosind tot a raci, a santal, a ierburi secrete, fierte în uleiuri secrete ; era un oraș al obloanelor lăsate, al mersului grăbit, era un port, plin de yachturi, patinînd lent în baia albastră a Pacificului de dimineață, erau o mie, zece mii de palmieri susotind la un vînt sărat, bărbătesc. Era un oraș, noaptea, plin de stele rătăcitoare, cu bulevarde îmbătate, urcînd undeva pe sub pasarele ca un tînăr cherchelit, un oraș care cînta din holurile de hotel. ca din tot atîtea catedrale, cîntecele acestui Crăciun, un oraș al sîrmacilor, ascuns dincolo de această draperie feerică și multicolord, cu urîtele lui mirosuri, cu uitatele lui lucruri, fără iarbă, fără asfalt ; era orașul de dimineață, sculat din somn, cu ferestrele albe, cu femei abia ridicate din cearșafuri, cu obloane căzute brutal, un oraș ignorant, izbucnind în lume din întuneric, cu automobilele lui, cu benzina lui ca o răsuflare otrăvită, cu reclamele lui sonore, cu plăjile lui pustii în acest anotimp, aici era un oraș numit San Francisco, blestemat să fie frumos, atrăgător, cu toate bijuteriile lumii lepădate în galantare ; era un oraș al Pacificului numai, răsărind din el printre poduri suspendate — un oraș cunună, albastru, violaceu, verde, auriu, un oraș turbat, cu calcani înțepeniți în balcoane, cu flamuri, cu boarea ușoară de dimineață pe buze, orașul San Francisco, avînd o cicatrice de piatră pe gîtul lui mîndru de ape : Alcatrazul, o pușcărie, tăcută, moartă, o scoică neagră pe stînci reziduale privind cu reproș la zgîrie norii liberi, simetrici, indolenți, lași, bogați, nerușinați, lovind cerul cu nedreptatea lor simetrică. Era un oraș plin de cîntece, de parfum, de rugă, de necunoscut, încîntat de Pacific — sîrcuridu-se printre șoaptele oceanului, alergînd înaintea noptilor și zilelor, Eden pîndit de un ochi șagace, necruțător, cu toată istoria cordobiilor lui, cu toate bisericile lui pline de remușcare, cu toate băncile lui în care hohotește aurul puternic ca totdeauna, nerușinat ca totdeauna.

Era un oraș San Francisco pe care nu-l uită nimeni, de unde te întorci greu ca de pe mare...

*

Un zid de munți, ninși pe vîrfuri, un zid de culoarea castanelor păzește de arșiți, deși ele se aruncă spre acest Los Angeles, tumultuos încă de pe acum, în Decembrie, orașul cel mai banal din lume, orașul-miraj. De pe coasta de răsărit sau de apus, cine mai știe, de la Palos Verdes sau de pe înălțimile mici pline de grădini înflorite chiar în acest anotimp Pacificul îi dă cetății alte dimensiuni. În noaptea de Crăciun, privind un pom plin de fructe electrice, ne-am trezit cu un iepure de cîmp la ferestre. Asculta valurile și era mințit de lanțurile de hîrtie care se zbăteau ușor la curentul aerului condiționat. Jos, sub luna de la miezul nopții se vedea tărmul sinuos care duce spre San Diego — departe, un fel de linie frîntă, plină de miraj. În aer zbîrniiau avioane paranoice, cu toate luminile aprinse. Văzusem în ziua aceea Pasadena — cartierul bătălor cu flori — al trandafirilor și-al tăcerii, orașul ierburilor și palmierilor pentru că aici sînt mai multe orașe îngemănate, trăind unele într-altele, confundîndu-se, concurîndu-se, detestîndu-se ; stătusem la țărmul Pacificului la Long Beach și pe coasta de la Malibu am crezut că nu-i departe Hawayul. Grădini, terase cărămizii de flori necunoscute — apoi la amurg despletirea palmierilor — copac femeie, copac vedetă care prin repetare dă senzația unei herghelii de nimfe scăpate din mitologii locale.

Și-acum stau la Santa Monica deasupra plăjii. Miroase a algă, a peste exotic, fotografii de ocazie motăie la soare, doi tineri, 30 de ani la un loc, își fac jurăminte în fața Pacificului și se sărută lent, religios, pur — ca în filmele antichității cinematografice.

Undeva sub un deal este Hollywoodul. Nu vreau să descurajez pe nimeni — nu sînt rău, constipat, antipatic, dar am văzut Cetatea filmului. Era plină de cabotini care mîncau cu pălăria de cow-boy pe cap, scuipau, căzeau de pe acoperișuri, erau clovni pe gratis și cerșau aplauze ; am văzut orașele de carton ale vrăjitorilor copilăriei mele : Parisul lui Utrillo ; New Yorkul lui Upton Sinclair, Roma jalnică a gladiatorilor în viziunea regizorilor de duzină, era totul aici : Pacificul bătălilor de crucișetoare în miniatură: sfîrr!! făceau bombele artificiale într-un bazin de 12 m ! Poc ! făcea un fel de Graf von Spee — cu insemne japoneze — lung de un metru, cu un tun creat de artificieri scoși la pensie... Am privit și pozele vedetelor de altădată, vai coafate atît de prost ! Astea erau femeile fatale după care muream noi în liceu ? Ăștia cavalerii care trăgeau 20 de focuri pe secundă ? Ce ironie ! Printre batiste orlbile cu desenul studiourilor Universal City, imprimate violent, suridea Clark Gable, de după masca de plastic a lui Frankenstein — surîsul de caramea al Oliviei de Havilland... În fața Teatrului Chinezesc am văzut pe niște plăci de ciment amprentele, caligrafia și uneori pistoalele, dacă nu copitele cailor, lăsate de cei mai mari interpreți ai ecranului. Nume ilustre, unul lîngă celălalt, date nemuritoare pentru fetele care fac părul cucoanelor noastre, ce-ar fi simțit ele, văzînd un trotuar în care erau implantate cu litere de metal, pe 8 km mi s-a spus, pseudonimele marilor stele de azi și de ieri ? Greta Garbo lîngă Paul Neuman, Gary Grant dincolo de Sophia Loren... Uite așa, calci pe o constelație nesfîrșită, desenată și ea cu precizie în asfalt pentru veșnicie. În orașul lui Disney n-am mai fost. Mi-era frică !

Dacă veniți pe aici evitați Hollywoodul ! Jungla e un fel de Mogoșoaie mai neîngrijită, munții Sierra Nevada, trei dealuri trucate, lipsește Sfînzul sau nu l-am văzut eu ; oraș chinezesc se află, Japonia e ascunsă după o fermă de la 1872 din statul Washington. Sînt cai pe aici, diligențe și băieți frumoși. 15.000 de actori, cine știe cîți șomeri, așteaptă pe la porți. Se filmează, se mănîncă sandvișuri, se pierde vremea ; în cantina studiourilor stau fete frumoase pozînd în fața înghețatei. Trec regizori secunzi plini de importanță, nu se uită la ele : fetele zîmbesc infinitului, lasă linguriițele și descoperă și mai bine frumoasele pictoare. Cine știe...

Dacă veniți pe aici, zău, evitați Hollywoodul ! El ar fi trebuit să rămînă un sanctuar, un loc sacru, apărat de ziduri imense în care să nu se pătrundă decît foarte greu. Și-așa m-am jurat de mult să nu mă mai duc la cinema...

Altfel Los Angeles este un sat mare între Pacific și munții roșcați ai Californiei — un loc neexpresiv — cu palmieri. flori. fete superbe și lume plină de idei.

Acum, cînd amurgul ultimei zile la Santa Monica își lasă otrava în ocean, arunc. întors cu spatele ca la fîntîna Trevi, un bănuț de argint...

EUGEN BARBU

Controverse

UN NOU STUDIU DESPRE LUCIAN BLAGA

AL. PIRU

După laborioasa exegeză din Opera lui Tudor Arghezi, venită la cinci ani după aceea a lui Ov. S. Crohmălniceanu, iată-l pe Dumitru Micu, de data aceasta la distanță numai de trei ani, din nou concurent al colegului său cu Lirica lui Lucian Blaga. Eziț să numesc lucrarea lui Dumitru Micu, monografie, de teamă că lui Dumitru Micu, adept al concepției critice a lui N. Manolescu, termenul s-ar putea să-i displacă, dar mă feresc și să-i definesc lucrarea eseu, pentru că, în ciuda afirmațiilor din introducere, împrumutate din N. Manolescu („Blaga e prin excelență un poet... dintre aceia cărora opera le premerge" ; „Aldoma poetului, criticul își creează obiectul și se autocreează în el"), micul studiu e doar un comentariu al liricii lui Lucian Blaga și atîta tot.

Îmi permit să aduc cercetării lui Dumitru Micu cîteva obiecții generale și de amănunt.

Mai întîi observ că autorul nu-și subsumează comentariile sale unor idei personale, deduse din poezia lui Lucian Blaga a posteriori, ci urmărește creația poetului cronologic, pe capitole, cu titluri parafrazînd ușor titlurile volumelor lui Blaga (de exemplu : Simbolica luminii după Poemele luminii ; În lumea lui Pan după Pașii profetului ; Spaima de „marele" după În marea trecere etc).

În al doilea rînd, comentariul nu se referă la metafore, cum s-ar fi cuvenit în cazul poeziei de cunoaștere prin excelență metaforică, a lui Lucian Blaga, ci explică înțelesurile, traducînd versurile în proză, fără a semnala, de cele mai multe ori, raporturile inedite între fenomen exprimate de poet adică fără a interpreta metafora stilistic.

Poezia și filozofia sînt două aspecte ale creației lui Lucian Blaga care trebuie puse mereu în legătură, fără a le subordona. După ce critica anterioară a socotit poezia lui Blaga un derivat al filozofiei sale, Dumitru Micu derivă, invers, filozofia din poezie, ceea ce e valabil cel mult în sens cronologic, că adică opera lirică precede pe cea filozofică. Cît despre confruntarea poeziei cu filozofia, întreprinsă uneori de comentator, ea nu duce la nimic, cîtă vreme poezia nu e văzută ca poezie, prin urmare ca metaforă, iar filozofia ca filozofie, prin urmare ca gîndire, fie și în imagini. („În die Poesie ist der Gedanke ein verfluchtes Ding" — a zis pe drept cuvînt cineva).

La insuficiența demersului critic general se adaugă erori particulare. „Lucian Blaga profesează, zice Dumitru Micu, cum vedem, un panteism nutrit de erezii bogomilice... În reprezentarea poetului nostru, negația e complementul divin al creației : făcătorul luminii și suveranul tenebrelor sînt gemeni în veșnicie și se îngemănează în alcătuirea omenească". (p. 23). Așadar pentru Dumitru Micu „concepția rezolvării contrariilor în absolutul divin („coincidentia oppositorum", în formularea lui Nicolaus Cusanus) „e la Blaga de origine bogomilică", derivă „necesar din bogomilismul său" (p. 26). Să mai arătăm că bogomilismul, fundat pe manihеismul persan, n-are nici o legătură cu identitatea contrariilor, întemeiat cum e pe antinomia bine-rău, spirit-materie, Dumnezeu, Satana ?

Caracteristic pentru om în genere și pentru poet în special este la Blaga faptul de a trăi în orizontul misterului. A lua cunoștință de acest mister și a-l spori, nu a-l descifra, este pentru poet condiția lirică fundamentală, tonică și nicidecum pricinuitoare de „deznădejde" sau „dezamăgire", cum crede Dumitru Micu. Nicăieri în poezia sau filozofia sa, Blaga nu proclamă deznădejdea ca fatalitate ontologică (p. 34), nici nu privește dezamăgit evoluția umanității. Cuvîntul „desacralizare" trebuie înțeles la Blaga, dacă-l folosim, în chip figurat. Din moment ce poetul, spre deosebire de un Ludwig Klages, nu avea frică de istorie, cum susține chiar comentatorul (p. 64—65 nota !) și a putut concepe un oraș în care spiritul (rațiunea și sufletul (viața), blocul și bufnița pot coexista. („Din semințe ce-au căzut pe piatră / în piețe au crescut statui"), înseamnă că antinomia sacru-profan nu e la autorul Laudei somnului producătoare de pesimism și cu atît mai puțin de protest. Recomandarea lui Blaga de a ne menține în preistorie nu trebuie nici ea înțeleasă à la lettre ca o invitație de a ne întoarce la o fază istorică depășită, ci ca un îndemn de a o căuta în subconștient. Înseamnă a vedea universul cu ochi de copil. A spune deci, ca Dumitru Micu, fie că Blaga se apropie „considerabil de marginile concepțiilor materialiste" fie că are „confuzii, contradicții sau inconsecvențe", e fără rost.

Interesantă e distincția pe care autorul o face între poeții solari, uranici (Arghezi, Barbu, Philippide) și cei ai „adîncului" (noi am zice : lunari, plutonici) ca Eminescu și Blaga. Primii sînt, am adăuga noi, diurni, ceilalți nocturni. Însă cu specificarea că în a doua parte a activității sale regimul lui Blaga devine și el diurn, astrul preferat la sfîrșit fiind soarele, cum observă și Dumitru Micu... cronologic. De fapt și în prima perioadă cele două planuri comunică, pămîntul, zice Blaga, „stele și-năuntru are — / nu numai deasupra-n zare" și dacă sapi, poți vedea sodiile reflectate-n apă. În spirit expresionist trebuie să identificăm la Blaga permanent o mișcare de transascendență și o mișcare de transadescendență, numai aparent divergente, de vreme ce la infinit — în perspectivă sofianică, spre a folosi un termen al autorului Cunoașterei luciferice — se întîlnesc. Revenind la comentariul de loc eseistic al lui Dumitru Micu, e cazul de a spune că adesea el e cu totul precar. Despre poezia Semnal de toamnă din La cumpăna apelor aflăm că „debutează cu un vers de 10 silabe. Următorul, de 8, e ca o cădere, ca o frîngere. După inevitabila pauză, prin care poezia e invadată de nu știu ce aer maladiv, stihul următor, tot de 8 silabe, ureă precum un vers din Plîngerile lui Ieremia, tînguitor, spre a se prăbuși numaidecît, extenuat, în silabe, cinci, ale celui următor. În a doua strofă tonul capătă un fel de solemnitate, ceva de cronică bătrînă în care ar fi consemnat lapidar, un sfîrșit de lume. Trei versuri sînt de opt silabe, deci evoluează în mers egal, cu o apăsare puternică pe începutul (dactilic) al unui cuvînt semnificativ („înșelăciuni") în al doilea, pentru ca versul ultim, iarăși de cinci silabe, compus din două cuvinte, ce se cer citite rar, distanțat („vin...tul / lăs...tu...nii"), să sugereze o destrămare, o senzație de pustiu..."

Diverse formulări, expresii, produc nedumeriri. Blaga n-a vorbit pînă la vîrsta de 4 ani : „mallarmeism (cu accent pe e ?)... așadar în lettre ?" — exclamă Dumitru Micu. Dar Blaga s-a născut în 1895, iar primul volum de poezii al lui Mallarmé apăruse în 1887 (al doilea, Vers et prose, e din 1894). „Cuvîntul — zice D. Micu — posedă însușiri autodemiurgice". Demiurgice nu era deajuns ? Blaga a vrut să-și păstreze „în anii premergători cu mult virstei înțelegerii... posibilitățile de autogenerare spirituală în starea de constantă virtualitate". Ce va să zică aici „posibilitățile de autogenerare spirituală ?" „Criticul își creează obiectul și se autocreează în el". Nu e asta o enormă tautologie ? Iubirea, e „un mod de automistificare. Șirețile al șarpelui". Ori e auto, ori e al șarpelui. „Nu cumva — se întreabă D. Micu — teama copilului (Blaga) de cuvînt traducea un refuz al nașterii ?" Nu știm ce gîndea poetul în fața prenatală, iar după ce s-a născut, refuzul de a veni pe lume nu mai era posibil. E corect spus „a se reedita ad indefinitum ?" Cum se poate exprima „un senzualism violent" într-o „concrețiune discretă", mai ales ținînd seama că noțiunea de concrețiune (termen geologic) nu înseamnă concreteță. Este Blaga poetul care să năzuiască, cum afirmă D. Micu, „la irealizabil" sau să caute „inexistentul" ? Există la Blaga poezii care comunică „o experiență directă a morții" ? Murind (după cîte știm, o singură dată) Blaga „s-a înălțat... la inorog, spre a străluci între stelele mari" ? Cine n-a citit Fiziologul, să nu citească nici pe D. Micu, căci altfel s-ar putea să înțeleagă că Dumnezeu e un unicorn cu sediul printre aștrii de întîia mărime.

Personal sînt împotriva adjectivelor de tipul benusian, camil-petrescian și blagian, ultimul folosit de D. Micu aproape pe fiecare pagină a micului său studiu : „inspirația blagiană", „interiorul sferei blagiene", „închipuire blagiană", „reprezentarea blagiană", „teatrului blagian", „expresionismul blagian", „culegerile lirice blagiene", „gîndirea blagiană", „strania teologie blagiană", „altitudinea blagiană", „spiritului blagian", „înțeles blagian", „nostalgia blagiană", „viziuni afine celor blagiene", „demamagirea blagiană", „steaua aspirațiilor blagiene", „transcendentul blagian", „eul blagian", „scrisului blagian", „pămîntul blagian", „creația blagiană", „universu blagian", „poezia blagiană", „tehnicii poetice blagiene", „luciul blagian", „eventiei poematice blagiene", „poemele blagiene", „imaginația blagiană", „orfismul blagian".

Pe cînd și substantivul blagianism ?

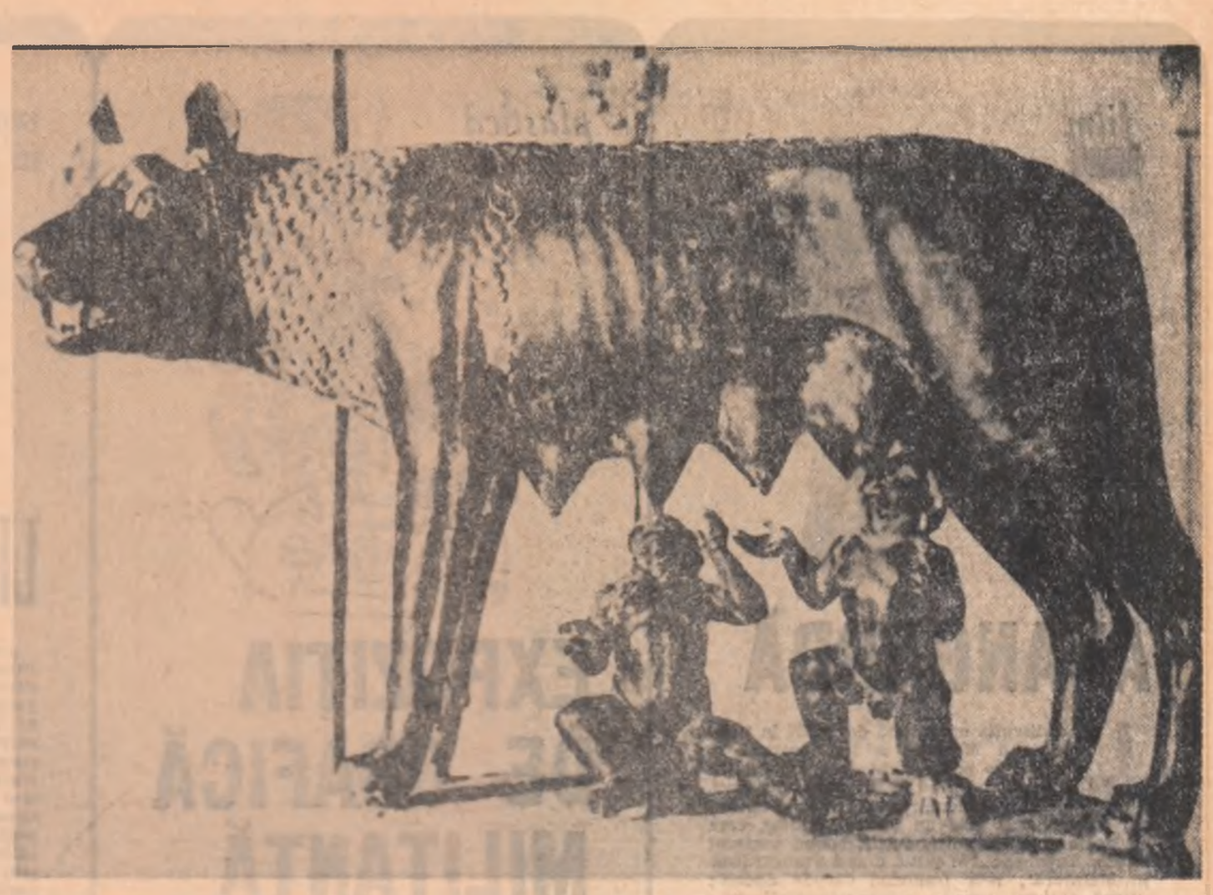

SENTIMENTUL ISTORIEI

(Urmare din pag. 1)

cel religios, cu sarcinile lui epice și didactice, dar cu deosebirea că servesc un țel nou : în locul credinței, ele exaltă națiunea. Și poetul dramatic o face cel puțin cu înfocarea și vocația cu care Van Eyck pictase în 1430 polipticul „Mielului mistic" de la Gand, cel mai mare afiș realist de propagandă religioasă din istoria artelor. Fără să violenteze realismul vieții, dar fără să se preocupe de cel istoric de exactitudinea „culorii locale", a costumelor și moravurilor, el a împrumutat unor reprezentări ale trecutului (inspirate din texte cronicărești, mai curînd publicistice, decît erudistice), trăsăturile de interesă și exemplară umanitate la care nu ajunseseră, pînă la dînsul, decît eruditii renașterii și reformei, în cărțile lor celebre. Doar că scriptura lui Shakespeare se adresa, ca și pictura medievalului Van Eyck, nu numai cărturarilor, dar și publicului său pestriț și analfabet. Un public care prefera să asculte, în grup, decît să facă lectură individuală : un public specific dramei elizabethane, căruia teatrul englez i-a rămas fidel pînă la interdicția puritană a oricăror spectacole publice, ca un teatru indigen și popular, conservînd în structura artei sale un necontenit șuvoi de răspunsuri la întrebările unor spirite în efervescență, pe care bătrînele Mistere nu le mai puteau satisface. De la extrema varietate a acestui public, decurge și diferența istorică, fundamentală, dintre teatrul insular și cel continental și care explică pentru ce drama elizabethană ocupă întîiul loc în ierarhia artelor engleze.

Dar ca să revenim la sentimentul istoriei, e necesar să realizăm, astăzi, care era poziția omului elizabethan față de arhaică străine noțiune de istorie, cu care n-a ajuns nici să-l deprindă.

În societatea mercantilă promovată de așa numita „democrație a regimei", se edifica o nouă scară a valorilor, crescînd cu ea și datată consecințele filosofice ale celor două postulate contradictorii numai în formă, ale noii societăți : eliberarea personalității de lanțurile medievale (cui Caesar, aut nihil) și sensul ierarhiei prestabilite. Eroul tragic elizabethan se explică prin conflictul intrinsec acestor două alternative, atît de bine enunțat de Ulisse în comedia tragică Troilus și Cresida, inspirată din Poveștile din Canterbury ale lui Chaucer :

«Chiar cerul, aștrii și-acest centru-al lumii
Respectă gradul, teapa, locul, cinul,
Făgașul, timpul, armonia, forma,
Deprinderea și slujba rînduită.»

Și prin glasul înțelept al grecului, Shakespeare revine vestejind anarhia :

-Desfaceți, iată lanțul ierarhiei
Și scrîșnetul îl ascultați ! Atunci
Se-nfruntă toate : apele în cloeot
Se naltă peste țărmuri, prefăcînd
Întreg pămîntul într-un boț de mîzgă ;
Puterea asupreste pe cel slab,
Iar fiul crud și-omoară tatăl ; forța
Devine drept — nu, drept și nedreptate,
A căror sfadă mijlocind, dreptatea,
Își pierde numele cu-al lor odată.
Atuncea toate se preschimbă-n forță,
Aceasta în bun-plac, iar bunul- plac
În poftă, lupul aflător oriunde,
Ce, sprijinit de bunul-plac și forță,
Își face-o pradă din întreaga lume
Și-apoi se-nghite singur. Agamemnon,
Acesta-i haosul ce stăpînește
Cînd ierarhia e înlăturată !»

Puține lucruri pertinente se pot spune de către un neinițiat de principiile politice care ar fi înrîurit mintea tînărului absolvent al școlii gramaticale din Stratford-pe-Avon. Fără îndoială că principiul Statului ca atare conținea ca implicit pe acela al autorității, ordinei și rangului. E poate mai îndoielnică la el aplicarea integrală a teoriei dreptului divin al regilor (dacă ne gîndim și la „Magna Charta", de care totuși Shakespeare nu pomenește în Regele John), dar era firesc ca suporterii monarhiei Tudorilor să apese talgerul balanței în această direcție, amenințînd cu alternativa anarhiei și exemplificînd cu Războiul celor două Roze (1455—85). Din acest punct de vedere, s-ar putea spune că opiniile lui Shakespeare erau conservatoare și am comite o eroare, pentru că pledînd pentru o politică de „rege și lege", el era de fapt un exponent al tendinței renascentiste care situează prințul (umanist) în fruntea bucatelor, investindu-l cu misiunea de a aduce țării pacea de muncă și unitatea națională.

Folclor argeșean

(Urmare din pag. 1)

cum ; noi vorbim însă de autenticitatea artistică, foarte primejduită de tehnica înregistrărilor etnografice, mai cu seamă cînd se înregistrează o „poveste".

Cît privește folclorul versificat, el este mai apărat de falsificări, poate, prin relativa fixitate a versului. Dar nici el nu scapă chiar totdeauna teafăr. Cîntecele de Viață, adăugate de D. Udrescu la sfîrșitul culegerii, sînt deadreptul suspecte în privința sorgintei. Un exemplu : „Fă-mă, Doamne, ce mă-i face. / Firicel cu cămănace / Și-am o singură dorință, / Mă arunca la sedință, / Să-mi văd pe neica la sfat. / Cu tot satul adunat. / Fă-mă bobulet de-arcu, / Să m-ascund unde vreau eu, / La neicuța sub birău, / Să mi-l văd pe sub broboadă, / Cum îi stă șef de brigadă". Posibile ca document de valoare informativă, astfel de versuri „populare" nu instruiesc pe nimeni asupra frumuseții folclorului. Nici „lalelele", flori urbane orișicît, apărînd ici și colo în versurile culegerii, nu sînt indicii folclorice mai sigure.

În afară de alterările de acest gen, numeroase Cîntece de Nuntă, Cîntece Lirice și Strigături, mult mai numeroase decît falsificările, susțin însă fără îndoială valoarea tipăriturii. Pînă și omul din popor, cercetat de D. Udrescu, sau metoda, cu care l-a cercetat, devin cunoștințe indiferente față de sentimentul autenticității trezit de unele cîntece mai alese lirice.

Unul dintre acestea începe cu versul trecut din creația populară în poezia lui Blaga : „Mult mă mustră frunza rară, / Că mi-i dor de mîndra iară. / Că mi-i dor, că nu mi-i dor, / Nu pot spune tuturor. / Doar la lume și la stele, / Care știu ce-i dor și jale, / Ca și mine ard și ele. / Ce mi-i dorul dorului / Nu-l pot spune fîtecui, / Decît numai codrului, / Care crede oțelul" etc., etc...

În aceeași măsură ca valoarea poetică, vocabularul asigură pe cititor despre puritatea izvorului. Cuvinte ca țițiană, așteamăt, geleață, fapt (= „vrajă"), alimonită, leasă, vac etc., etc., fără să circule pe aria întreagă a limbii române, au o frecvență argeșeană bine cunoscută de oamenii locului, fiind totodată ca fapte de limbă de mai multe ori interesante.

Dar toate pălesc sub puterea de sugestie lingvistică a unei forme verbale din următoarele trei versuri : „Fîntînă cu trei șiroaie, / Cine bea inima-l doaie / Și sufletul i se moaie". Deși remarcabilă în ordinea expresiei, nu contracția imperativă a cvasiblestemului („inima-l doaie" în loc de „inima să-l doaie") ne fixează atenția, ci forma doaie, care, cum bine se înțelege și se și știe, modifică pe doară („inima-l doară").

E un fenomen cunoscut de fonetică românească : în anumite situări, consonanta r dispare din rostire și, spre deosebire de alte limbi, dispare chiar din scrierea cuvîntului respectiv. Limba vorbită e plină de exemple identice : „paie-ți bine sau rău" în loc de „pară-ți bine sau rău", „săi-saie în ajutor" în loc de „sări-sară în ajutor" și, ca într-o cunoscută poezie populară, „Răsai, soare / Frățioare" în loc de „Răsari, soare / Frățioare". Soarta lui r în astfel de poziții o are și n : „mîi-mîie caii" pentru „mînimîne caii", „mîi-mîie peste noapte" pentru „minimînă peste noapte" sau compusul verbal „rămîrămîie la noi" pentru „rămîni-rămînă la noi".

În legătură directă cu „doaie-doară" din versurile colecției argeșene, stă însă altceva decît ceea ce se poate afla de la lingviști. Pe lîngă ce spun ei despre acest fenomen fonetic ca și despre etimologia cuvîntului (de la lat. doleo = „a suferi"), noi ne mai amintim că, bătînd cîndva plaiurile Argeșului, am auzit o țărancă dinspre munte zicînd doi în loc de dor. De atunci și pînă azi, fără să dăm peste atestarea neîndoielnică a pronunției acelei muntence, care ne declarase pe loc că „poate, greșise", rostind doi și nu dor, am rămas cu altă impresie despre puterea cuvîntului atît de degradat „duios". Dealtfel, sensul lui etimologic, adică „dureros", păstrat în popor, sporește remarcabil expresivitatea vestejită din „iubirea mea duioasă", cum o reține un vers chiar al culegerii D. Udrescu.

Reveria posibilităților lingvistice, creată de forma orală doi, e însă mai largă și poate mai revelatoare. Căci trebuie să fi fost pe la noi o lume „cuprinsă de doi", care va fi și „cîntat de doi", care — cu alt cuvînt — va fi „doinit", făurind astfel dintr-odată cuvîntul și forma genuistică a doinei. Mai este chiar atît de misterioasă etimologia acestui cuvînt românesc ? Mai e nevoie să se recurgă ingenios la cîntecul de leagăn cu repetări adormitoare de silabe sau să se refere la daina lituaniană ?

* D. Udrescu e de asemenea autorul unui cuprinzător *Glosar Regional Argeș* (Ed. Acad. R.S.R. — 1967), întocmit după bune griji lexicografice.

Dumitru Isac

Cadru didactic universitar, Dumitru Isac este o prezență publicistică în viața culturală a Clujului. În scrisul său se pot depista perioade diferite și contradictorii. Începuturile, săvîrșite demult, promiteau un condei inspirat și un spirit sensibil față de literatura veritabilă. Ulterior, criticul a dovedit o deplină opacitate la receptarea unor valori autentice ale prozei contemporane : *Moromeții* de Marin Preda, *Groapa* de Eugen Barbu și altele. Recent se pare că a revenit la uneltele sale, scriind pentru colecția „*Oameni de seamă*" monografii de popularizare a unor gînditori ca *Aristotel* (1959) sau *J. J. Rousseau* (1966).

MIHAI BOTEZ

DICȚIONAR DE ISTORIE LITERARĂ CONTEMPORANĂ (ADDENDA)

Gica Iuteș

S-a născut în 1925 la Bîrlad. În 1949 a absolvit Facultatea de Filologie din București și a debutat, în același an, cu versuri la *Studentul român*. A lucrat ca redactor la *Studențul român*, *Scînteia Tineretului*, în presa pentru copii, la *Tînărul scriitor* și de la înființare la *Luceafărul*. Se dedică literaturii pentru copii, manifestînd încă de la debutul editorial (vol. de schițe *Să vă povestim despre noi* — 1950) o certă vocație, confirmată în volumele ulterioare : *Vlăstar Voinicel* — 1950 ; *Prăștia năzdrăvană* — 1955, *Băiatul și noaptea*, nuvelă — 1956, *Faima detașamentului* — schițe 1962 și, mai ales, în romanele *Inimoșii* — 1953 și *Cei de la Crișanta* — 1960. Adresîndu-se, de obicei, copiilor de vîrstă școlară, integrîndu-se cu sensibilitate și înțelegere universului infantil, cărțile semnate de ea depășesc dificultățile genului, constituind o lectură captivantă nu numai pentru micii cititori. Majoritatea volumelor sale au fost traduse în limbile naționalităților conlocuitoare.

ALEXANDRU CHIRIACESCU

film

AVANGARDĂ

La discuția organizată de ACIN in jurul filmului *Meandre* a fost propusă și tema : se poate vorbi de avangardă în general, dat fiind că tot mai multe voci, de pretutindeni, resping chiar și termenul („Avangardă este un termen militar, care nu poate fi aplicat literaturii", spune englezul Philipp Toynbee ; „Nu există o artă avangardistă în literatură", reia francezul Claude Simon ; „Stilul culturii actuale e experimentalismul... care se opune avangardei istorice printr-o vădită deosebire a scopurilor", nuanțează italianul Angelo Guglielmi, etc.) și dacă se poate vorbi, avem oare o avangardă în cinematograful românesc, și, în sfîrșit ,filmul lui Săucan e o operă de avangardă ? Aceste întrebări au rămas suspendate pînă spre sfirșitul discuției, cînd regizorul Savel Stiopul, care și-a transformat intervenția într-o pasionată pledoarie, a optat pentru un răspuns afirmativ, cerînd acceptarea deschisă și decisă a noțiunii. Pînă atunci, însă, colocviul s-a orientat spre raportul conținut-formă (T. Caranfil, T. Mesaroș), spre capacitatea de „autoexprimare totală" (V. Iliu), spre dezvăluirea unei situații suprinzătoare (Mihu Iulian) : Mircea Săucan nu are o cultură cinematografică și, mai cu seamă, n-a frecventat operele „nouvelle vague", orice apropiere în această direcție trebuind să fie interpretată ca un paralelism, ca o simultaneitate de inspirație, mijloace și soluții. Biografii și istoricii cinematografului au astfel. încă de pe acum, o pîine albă de mîncat, urmînd să confirme, cu argumente și arguție, că anumite forme de modernă expresie cinematografică au apărut autonom și simultan la Paris și la Buftea (s-ar putea emite chiar ideea unei eventuale priorități a cineaștilor noștri, dacă documentația o va permite).

Dar să ne întoarcem la Stiopul. În rezumat, realizatorul *Ultimei nopți a copilăriei* susține cu energie că a existat și există o avangardă în artă, aceasta însemnînd, cu precădere, a merge înainte, a depăși ceea ce e inert și tocit, a căuta și descoperi noi căi de exprimare, într-un cuvînt, a contribui la progresul și la înflorirea artei. N-are importanță că unii (critici sau spectatori) sunt iritați, șocați de noul limbaj, pentru că nu-l înțeleg. Important e să se deschidă breșe, să se înlăture scheme, să se facă pași înainte. Privind astfel lucrurile, „de ce să n-avem și noi avangardiștii noștri ?" s-a întrebat textual în încheiere Stiopul, recomandînd recunoașterea francă a unei avangarde în cinematograful nostru și înglobînd *Meandre* în această categorie.

Indiscutabil, poziția lui Stiopul e îndreptățită : cine, în afară de niște retrograzi patenți, ar putea să nege nevoia de noutate, de primenire, de căutare și înaintare în artă ? Numai că, la nivelul teoriei și istoriei culturii, dezbaterea se cere a fi limpezită și completată. În primul rînd, se face o confuzie între avangardă ca mișcare artistică „de ruptură cu un trecut care nu mai e vital", constituită deobicei pe temeiul unui program sau al unui manifest polemic, pe de o parte, și „a fi în avangardă", adică în fruntea creației de artă, pe de altă parte. De exemplu, Marinetti, futuriștii ruși, dadaiștii. suprarealiștii. fac parte din literatura de avangardă, în timp ce Proust, Joyce, Eliot, care au înnoit în largă măsură romanul și poezia secolului, nu au trecut niciodată drept scriitori de avangardă. Aceeași diferență se constată în cultura noastră : Tzara, Urmuz, Sașa Pană. Geo Bogza au fost avangardiști. dar Arghezi. Blaga sau Brâncuși, în sculptură — care au dat fără-îndoială dimensiuni noi poeziei, gîndirii și artei noastre — nu s-au considerat, și nimeni nu i-a considerat, avangardiști. După cum se vede. problematica e mai complexă și mai fin nuanțată Se cuvine să disociem între cei care au făcut gestul mai mult ori mai puțin emfatic. de a rupe cu trecutul, rămînînd la momentul cultural de polemică, de negare, și cei care — fără să lanseze neapărat noi decaloguri — au construit, de fapt, valori noi, durabile.

S-ar putea ca Săucan să intre în această ultimă familie ; peste cîțiva ani vom fi în măsură să răspundem cu mai multă exactitate unui asemenea interogativ. După cum s-ar putea și să existe o avangardă „propriu zisă" în cinematograful românesc de azi. Dacă-i așa. așteptăm cu vie curiozitate „manifestul" sau „platforma-program", rînduire ideologică și estetică explicită, a noului curent.

FLORIAN POTRA

plastică

EXPOZIȚIA DE GRAFICĂ MILITANTĂ

Indicînd prin însuși numele său o tensionare tendențioasă spre un anumit ideal pentru a cărei împlinire combate, grafica militantă cu bogate tradiții in arta plastică românească — numele lui Tonitza, Iser, Ressu fiind în acest sens pe deplin edificatoare — nu mai are în anii noștri caracterul virulent protestatar al graficei acestora, caracter protestatar determinat logic de o realitate neconformă aspirațiilor lor. Căci impulsionată in continuare de un ideal. de o ideologie, dar de un ideal și de o ideologie devenite realitate, grafica militantă îmbracă azi forme imnice. Deși există o preferință pentru aspectele în care transformările sociale se fac direct simțite (industrie, agricultură) întreaga realitate devine, se instituie astfel, ca un domeniu al acestui tip specific de grafică militantă. Această modalitate din care coroziunea critică este eliminată, în care militarea în numele idealului este implicită, conținută. în înseși realitățile pe care le înfățișează, caracterizează operele majorității artiștilor care expun în actuala expoziție de grafică militantă deschisă în sălile Muzeului de artă a Republicii Socialiste România.

Cele cîteva lucrări care au caracterul explicit tendențios al graficii militante în sensul încetățenit al cuvîntului, se referă la realități sociale altele decît ale noastre azi : este vorba fie de aspecte ale societății burgheze (Barg. Aurel Jiquidi. Vasile Kazar *„Viermele pădurii"*. Jules Perahim *„Grivița 33"*. Marcel Olinescu *„Urmările războiului"*, *„Propagandă clandestină"*, Marcela Cordescu *„Regalitatea"*), *fie de momentele cheie ale luptei proletariatului* — Gheorghe Ivancenco, *„Naționalizarea"*, *„Reforma agrară"*, V. Kazar *„Preluarea puterii"*, Jules Perahim, Ligia Macovei *„Lenin"*. *Din punct de vedere plastic predominanța desenului, o anumită distorsie expresionistă a figurilor — necesare exprimării unor violențe protestatare — sînt caracterizante. În celelalte lucrări, în acelea pe care le-am putea numi cu mesajul militant implicit realității înfățișate, fără să absolutizăm, există o anumită tendință spre pictoricitate. Chiar în lucrările alb-negru, lipsa granițelor lineare, trecerile valorice inteligibile, sugerează culoarea* (Gheorghe Adoc. Tiberiu Nicolescu, Ana Ilieș, St. Szony, H. M. Maxy. *etc.*).

Culoarea folosită în cele mai diverse tehnici slujește modalități de expresie diferite. vizuni *decorative ca cele ale* Angelei Balogh. Lidiei Mihăilescu *„Din viața satului II"* — *stilizare originală după icoana pe sticlă, sau ale* Alexandrei Popa Jalea, Corneei Beiu Angheluță. Clarettei Wechtel — *prezentă cu o ingenioasă compoziție intitulată „Demisia"*, *etc.* ; *viziuni expresioniste de tipul peisajului văzut în perspectivă plonjantă* — Simona Vasilița *sau a „Cazanghiului" lui* Ion Pacea. *Alteori, lăsată liberă în joc sugestiv de planuri, culoare creează armonii abstracte potențate afectiv de realitățile ce se simt în spatele lor. La* Vasile Dobrian. *petele de culoare, echilibrul lor traduc sugestiv ideea prefacerilor multiple pe care le suferă materia în combinatele chimice sau industriale.*

Din punct de vedere tematic, preferințele ce dau nota dominantă converg spre peisajul industrial (interioare și exterioare de uzină) și mai ales spre cel naval. Frumusețea desăvîrșită a volumelor, rectangulare sau curbe, e transcrisă în lucrări de un geometrism accentuat ca „Electrificarea" și aquaforțele înfățișînd Bicazul a lui Gheorghe Ivancenco. *în rigurozitatea construcției. „Șantierului de la Porțile de Fier" al* Corneliei Masichievici *sau a „Hunedoarei"* — Silvia Cambir.

Completînd tabloul sumar schițat al expoziției, grupul de lucrări în care linia fluidă, deseori muzicală, este mijlocul de expresie dominant, impune încă o dată personalități artistice mature ca Octav Grigorescu. Paul Erdos, Ligia Macovei, Florica Cordescu.

CRISTINA ANASTASIU

muzică

LIVIU GLODEANU...

...nu este, de bună seamă, numai stringătorul de calofonii folclorice într-un receptacol creativ modern. A dovedit-o cu intensitate în lucrări de severitate abstractă ca „Sonata pentru pian nr. 2" sau „Preludiu, coral și fuga" în „Concertul pentru flaut și orchestră" — o lucrare impunătoare. credem, cea mai bună conturare a profilului său componistic — și-a contesta-o tot așa de fructuos, într-o „Suită pentru instrumente de suflat, percuție și cor de copii" (metamorfozînd cîntece populare din folclorul infantil), în atîtea pagini din „Concertul pentru pian și orchestră" sau în mai recentele „Invențiuni pentru suflători și percuție".

Cu „Studii pentru orchestră" (1967) Liviu Glodeanu realizează un armistițiu tacit, o fuzionare de joc interior. între cele două maniere de scris. Sinteza între aceste două orientări de idei și sintaxe sonore poate fi privită ca debut al unor noi perspective, am crede mai bogat interiorizate. cu nuanțe de reflexivitate superioară. Și dacă „Studiile pentru orchestră" sînt o sinteză bine sudată de stiluri clar desenate anterior. sînt legitime desigur și cîteva priviri retrospective asupra ceea ce ele au însemnat în cristalizarea creatoare a lui Liviu Glodeanu.

Față de folclor. compozitorul a aderat totdeauna sincer. urmărindu-i filoanele ascunse. pure. știind să complimenteze simplitatea. firescul fără alterări și incongruuri. citatelor descompunîndu-le „elementele funcționale". întrețesîndu-le. realizînd unități. entități de structuri. indivizibile în elemente „preluate" și „inventate" propriu. Ca formulă și explicație estetică lucrul nu este desigur nou. Ca aderiune față de aceste principii. ca exemplificare creatoare L. Glodeanu a găsit însă totdeauna elemente inedite. substraturi imaculate pe care le-a populat personal. Orice manieră are însă și limite. Muzica respectivă nu putea depăși decît cu greu o anume „obiectivizare". poate chiar o răceală. o atmosferă de „stampă" sonoră. inedită. cu imagini bogat colorate. dar concretă. prea puțin metaforică. Pe de altă parte. datorită unei entități bine stabilite. a condiției folclorului. a unor imponderabile stilistice imposibil de preluat în creația cultă. (efecte. atmosferă interpretativă. proprietăți instrumentale variabilitate aleatoare în timp și spațiu. caracteristici definitorii ale fenomenalității folclorice) genul acesta al muzicii „de preluare" nu putea decît să fie părăsit. după cum Enescu. Bartok. Falla. Janacek îl părăsiseră mai înainte.

Stilul severității abstracte avea să dea la Liviu Glodeanu cu adevărat lucrări impresionante. Întreg substratul meta-sonor. al stărilor de meditație. de fundamentale ipostaze publice se concretizează într-un flux muzical insinuant. punctualizînd cu spații largi. de rezonanță. în timp. dublat de alerte. impunînd idei. stări. alungind plasticități. pitorescul. Este cazul deplinei fizionomii a „Concertului pentru flaut". continuînd pînă la asceză în „Sonata a doua pentru pian". Față de acest al doilea stil profesat, se vede. aderăm cu cea mai mare sinceritate.

Studiile pentru orchestră sînt o sinteză realizată dintr-o renunțare. în stilul „de preluare" folclorică. o renunțare voită. circumspectă. o renunțare formală continuînd a apela la anumite date fundamentale ale etnicului sonor. care reverberează incontinuu în muzică și. de cealaltă parte. stilul abstract. de interiorizare. ce impulsionează discursivitatea. Sugestiile titulaturii. pentru fiecare din secțiunile lucrării par de altfel să confirme ideea noastră de proiectare într-un spațiu generalizator. abstract : „Polimetrii" „Densități". „Regrupaje". „Sinusoide". Incidențe". „Conexiuni. „Comutații". „Eterofonie". Opt blocuri sonore. diferențiate imagistic. plenare în unicitatea fiecăruia. și tot atît în ansamblul lor. Încercînd a completa în cîteva cuvinte titlurile date de autor. bine caracterizate prin muzică. enumerăm o serie de atribute corespunzînd fiecărei denumiri notate : imagini haotice, conglomerări de ritmuri și sonorități. perpetuă instabilitate ; opoziții de planuri dinamice și statice, dialoguri de partide. esențializare a „dansului" ; reflexivitate lentă. caleidoscop sonor ; suprapuneri de două planuri — continuu-lent. discontinuu-dinamic ; cumulări de tensiuni și note ; fracturi de registre orchestrale. nuanțe folclorice ; polifonii concentrice...

Studiile simfonice sînt deci o serie de variațiuni, configurări ale unei sinteze efectuate în atîtea ipostaze. Care vor fi acelea pe care și le propune pentru viitor compozitorul Liviu Glodeanu ?

IANCU DUMITRESCU

DINU SĂRARU

CRONICA TEATRALĂ

NOI AUTORI DRAMATICI

Împrumut titlul cronicii de la un articol de **Camil Petrescu** din martie 1925. Viitorul mare scriitor avea generozitatea colegială de a atrage atenția asupra unor nume puțin cunoscute atunci: **George Mihail Zamfirescu, Mircea Ștefănescu, Anton Holban.**

„Toți cei ce urmăresc cu prietenie adevărata literatură dramatică românească — scria autorul încă nejucatului Danton, — **vor trebui să înregistreze cu bucurie apariția a doi adevărați autori dramatici".**

Anticipațiile sale, amendate pe temeiul ideii nu chiar de tot inactuală că **„sistemul anticipațiilor și profețiilor literare e la noi un procedeu compromis"** au fost fericit validate de timp. Tot cu același prilej, cronicarul teatral Camil Petrescu cu a cărui **„blindețe"** nu știu cum s-ar fi împăcat **„sensibilitatea"** unor oameni de teatru de azi, făcea o observație asupra căreia ar merita să continuăm să meditîm cînd facem din exigența adusă în prim plan paravanul unei triste prejudecăți.

„...trebuie să ne obicinuim odată să luăm operele de artă drept un soi de ființe vii, chiar cînd sînt defectuoase și să nu le considerăm ca niște construcții de carton care pot fi modificate sau cîrpăcite".

Și prin intermediul salutar al **Festivalului național al teatrului românesc,** stagiunea în curs a adus în discuție mai multe nume de noi autori dramatici, și nu putem să nu relevăm, cu satisfacție, și contribuția revistei noastre în acest sens.

Leonida Teodorescu, Paul Cornel Chitic, Dumitru Solomon au putut fi văzuți **„pe scenă"** în Festival, și oricîte rezerve am fi putut formula, **„toți cei care urmăresc cu prietenie adevărata literatură dramatică românească"** s-au găsit solidari în sublinierea promisiunilor, a caracterului lor de bun augur.

Iosif Naghiu a căpătat și el drept de circulație, deocamdată cel puțin ca nume, **Dumitru Radu Popescu** așteaptă împreună cu noi spectacolul Naționalului clujean cu cea de-a doua piesă a sa, **Marin Sorescu** și-a făcut debutul cu disputata sa tragedie **Iona,** despre care se va discuta, credem, cu folos în continuare, un actor, **Dorin Moga,** și-a surprins colegii, și nu numai colegii, în ipostaza unui original talent dramaturgic, la concursul de piese într-un act al Radiodifuziunii au fost lansate alte nume noi.

Fenomenul, complex, e în plină desfășurare. Se vorbește cu pasiune, se susține sau se neagă cu îndîrjire, la premiere, în foaiere, în redacții, se manifestă un interes viu și o curiozitate aprinsă în jurul acestui reviriment așteptat de foarte multă lume cu o încredere ce acum se justifică elocvent.

Revistele publică piese de teatru ,emisiunile de radio și televiziune acordă debuturilor dramaturgice spațiul atît de rîvnit, progresul domeniului a devenit evident.

De ce readuc în discuție chestiunea? Pentru că, iată, acum rolul teatrului ca instituție devine hotărîtor.

În **Pagina de ciornă** tot Camil Petrescu zicea :

„O piesă nu poate să aibă succes fără actori".

Și ne-am permite să adăugăm, în cazul de față, **fără pasiunea, ambiția, dăruirea omului de teatru, director sau regizor, care să insufleţească pe scenă mirajul imaginii dramatice.**

Mult și nedrept comentata critică teatrală, „calificată" sau „mai puțin calificată" — cum se chinuia un director de mare teatru s-o pună sub semnul întrebării. fără să ne producă însă și exemplul personal al cheltuirii unor enorme forțe, chiar și individuale, pentru ridicarea în picioare a vreunui debut — se străduiește și se va strădui, să facă totul pentru a se înscrie în rîndul prietenilor literaturii dramatice românești.

Dar, pentru a nu părea datori, oferim coloanele revistei noastre tuturor acelor oameni de teatru care doresc să discute, cu competenta lor specializată, acele dintre debuturi pe care s-au și hotărît să le pună în scenă.

T. V.

Dacă s-ar întoarce...

„Dacă s-ar întoarce" nu e titlul unui poem. Nici al unui cîntec. Este geamătul stins al unui om pe care viața l-a descurajat, este obsesia unui bărbat de la care a plecat o femeie, este solitudinea (exprimată cu forța unui leit-motiv) a unui tată care a rămas deodată descumpănit : cap de familie — fără familie.

„Dacă s-ar întoarce"... Cu acest titlu ni s-a grefat în memorie unul dintre filmele prezentate de televiziune în cadrul emisiunii „Transfocator". Filmul se desfășura într-o școală de reeducare, dar eroii nu erau copiii dificili ci părinții lor dificili sau conjuncturile dificile sau soluțiile dificile. Un subiect deficil, tratat cu simplitate și eficiență. Reflectorul, — din cadrul Transfocatorului — (oprit pe rînd asupra unor părinți veniți să-și vadă copiii) și disturnul (adesea — deși poate involuntar — brutal al întrebărilor), aduceau sub ochii noștri o plagă a lumii în care trăim, aceea a singurătății în doi, care nu odată aduce după sine o și mai înfricoșătoare singurătate — singurătatea în trei : tată, mamă, copil. Se aflau în fața noastră frînturi ale unor cămine schilodite, tînjind după o coagulare mai degrabă imposibilă. Soțul închircit și îmbătrînit înainte de vreme și alături de el — și totuși cît de în altă parte ! — soția (blondă — de o agresivitate reținută — cu buclele bine fixate, vizibile, sub un batic străveziu, cu ochii hăituiți, obsedată de o ușă nevăzută, de unde aștepta parcă să răsară cineva — fetița ei. sau poate un alt pretext pentru o fugă din fața microfonului —), au rămas multă vreme în memoria noastră, cu valoarea avertismentului : „Atenție, părinți !" Ca și fraza care revenea mereu pe buzele bărbatului întors timid dar tenace spre femeia cu privirile fugare : „Dacă soția s-ar întoarce..." Era limpede : dacă minunea s-ar produce, ar aduce cu sine o alta, mai mare : s-ar întoarce și fetița (aflată acum între brațele ocrotitoare ale unui alt tip de părinți — care se cheamă pedagogi). Dar se va întoarce oare ea ? Reporterul nu întreabă și — desigur — nici nu poate să întrebe așa ceva. Răspunsul, oricum, e nesigur. Dar întrebarea e subînțeleasă și ne răscolește cu valoarea unui preaviz. Provoacă șocuri și trezește din toropeala pe care ne-o provoacă adesea programele noastre dulcege. E, desigur, foarte bine să tot vorbim despre copiii care iau numai 9 și 10 ; despre camera copilului în care arhitecta cutare ne învață să așezăm ursulești roz pentru că sînt deconectanți. E, desigur, foarte bine ca mamele să știe cum se face gimnastica sugarilor pe ritm de „shake" (mai ales dacă aceleași mame au fost mai înainte sfătuite de cosmeticiana televiziunii să se folosească de sezonul citricelor pentru a-și face măști tonice spre bucuria soților amatori de frumos). Dar nu trebuie să uităm nici o clipă că aceste școli de reeducare există, că adesea locurile nu ajung, că nu o dată părinții fac trafic de influență pentru a-și așeza copiii traumatizați sub protecția unei educări calificate. De la o vreme, în acest sens, presa scrisă face unele eforturi remarcate. Dar la televiziune asemenea emisiuni sînt doar accidentare, deși înfrîngerea — poate doar trecătoare — a celui care repetă, obsedant, „dacă soția s-ar întoarce" e mai convingătoare, mai cutremurătoare, atunci cînd se zbate sub ochii noștri decît descrisă (chiar și pe pagina întîi a unui mare cotidian) de un reporter adesea grăbit...

În aceeași emisiune — „Transfocator" — am descoperit (nu fără emoție) că un tramvai de fier, (— 26 —) cu scaune tepene și ferestre înghețate, ne poate fi — și chiar ne este — un prieten bun, apropiat, o prezență care cutreieră, harnică, orașul, care ne însoțește pînă la slujbă, pînă la teatru, care îngheață ca și noi, — numai că el în depou și noi în stație — care hoinărește prin București, și îi ia pulsul, care, despodobit de oameni, e ca o rătăcire fără scop...

Și tot cu acest prilej am făcut cunoștință — datorită televiziunii — cu un mare umanist: profesorul Octav Onicescu. Omul pentru care „matematica e un mod de a fi în fața lumii", ne-a făcut, în cîteva minute doar, o demonstrație sclipitoare de ce înseamnă un mod de a fi în fața oamenilor. Personalitate paralizantă, fosforescentă, a cărei deviză este „să servesc", îndrăgostit de poezie, de artă (frecventa cafeneaua literară și oamenii care o însuflețeau : Minulescu, Iosif, Anghel — apropiat de Enescu, de Steriadi), profesorul Onicescu ne-a onorat, pe micul ecran, cu o apariție care nu se uită. Îi mulțumim. Mulțumim și televiziunii pe această cale.

Îi mulțumim televiziunii și pentru Bette Davis.

Pentru restul programului din săptămîna pe care o evocăm ? Restul e tăcere, cum spunea CINEVA...

HOMO VIDENS

8 pagini

1 leu

COMITETUL DE REDACȚIE

GHEORGHE ACHIȚEI (redactor-șef adjunct) ION DODU BĂLAN (redactor-șef adjunct) GICA IUȚEȘ ; AUREL MARTIN ; MIHAI NEGULESCU ; DINU SĂRARU (secretar general de redacție) VIOLETA ZAMFIRESCU

Prezentarea grafică ȘTEFANA HARBUR

REDACȚIA : B-dul Ana Ipătescu nr. 15 telefon 11.51.54. 11.38.51. 12.16.10. ADMINISTRAȚIA: Șoseaua Kiseleff nr 10. telefon 18.33.99 Abonamente : 13 lei — 3 luni : 26 lei — 6 luni : 52 lei — un an. Tiparul Combinatul Poligrafic Casa Scînteii.

40.220